

Att översätta könsneutralt

En empirisk undersökning med fokus på översättning till svenska och tyska på Europaparlamentet

Sarah Maria Melzer

Tolk- och översättarinstitutet

Magisteruppsats 15 hp

Översättningsvetenskap (120hp) / Översättningsvetenskap,
examensarbete för magisterexamen (15hp)

Vårterminen 2011

Handledare: Ulf Norberg

Examinator: Birgitta Englund Dimitrova

English title: Gender neutral translation – an empirical study on
translation into Swedish and German at the European Parliament

Stockholms
universitet

Att översätta könsneutralt

En empirisk undersökning med fokus på översättning till svenska och tyska på Europaparlamentet

Sarah Maria Melzer

Sammanfattning/Abstract

I denna uppsats undersöks om, och i så fall hur, man översätter könsneutralt på Europaparlamentet. Man kan översätta könsneutralt genom att till exempel skriva *han eller hon*, använda passiv eller plural. För att kunna undersöka hur man översätter könsneutralt, redogörs för vad genus och könsneutralt språk är, vilken roll genus spelar för denna typ av översättning, vilka olika genusaspekter som är viktiga för tyska och svenska, och terminologiska aspekter. Den teoretiska utgångspunkten bygger på feministisk lingvistisk och översättningsteoretisk litteratur som Simon, Thüne och Leonardi, Jobin och von Flotow. Material och metod baseras på interna dokument som Europaparlamentet gett ut. Jag har använt mig av Europaparlamentets arbetsordning som material och två rekommendationshäften om könsneutralt språk i Europaparlamentet som utgångspunkt. Därutöver gjorde jag intervjuer med två tyska och två svenska översättare på Europaparlamentet i Luxemburg. Resultaten visar att alla rekommendationer om könsneutralt språk faktiskt inte används, utan att man har valt olika strategier på tyska och svenska. I båda språken används passiv form och plural, medan användningen av pronomen skiljer sig mycket mellan de båda språken. Vidare ansågs omskrivning med substantivering som mycket tveksam och förekom inte heller i arbetsordningsanalysen. Det som undersöktes var adjektivböjningen och användningen av pronomen vad gäller funktionsbeteckningar i Europaparlamentets arbetsordning. Det visade sig vara lättare att översätta könsneutralt på svenska än på tyska. *Han eller hon* används inte på tyska, inte heller den så kallade *Binnen-I* med vilkens hjälp man kan markera båda könen på tyska. Sammanfattningsvis kan man säga att översättarna, med hjälp av rekommendationerna i de ovan nämnda häftena och sin egen språkkänsla försöker att formulera sina översättningar könsneutralt, och att könsneutralt språk i stort sett också återspeglas i Europaparlamentets arbetsordning.

This thesis is an empirical study on gender neutral translation at the European Parliament. In order to translate gender neutrality, the translator can write *he or she*, use passive-constructions or plural. In order to be able to analyze how a translator translates gender neutrality, I will first present how gender and gender neutral language is defined, how gender affects translation, which aspects are of importance for Swedish and German, as well as terminological aspects. The theoretical background is based on feminist linguistic and translation theory such as Simon, Thüne and Leonardi, Jobin and von Flotow. The research material and method are based on internal documents of the European Parliament, videlicet the Rules of Procedure and a brochure on gender neutral language. In addition, I interviewed translators of the European Parliament in Luxembourg, two of them being German and two of them being Swedish. It can be said that not all of the given recommendations for gender neutral language are used and that the usage differs in German and Swedish. Recommendations such as passive-constructions and plural are applied in both languages, while nominalization was considered to be questionable. Furthermore, the usage of functions, pronouns and adjectives in the Rules of Procedure was analyzed. In Swedish translations, the use of *he and she* is quite common, while it is not recommended for German, nor is the usage of *Binnen-I* for that matter. Summing up, it can be said that it is easier to translate and write gender neutrality in Swedish as in German and that all translators pay attention to the given recommendations and translate as gender neutral as possible, which is also reflected in the translation of the Rules of Procedure.

Nyckelord

Kön, gender, könsneutralt språk, gender neutral language, översättning, translation, terminologi, terminology, Europaparlamentet, European Parliament.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
2. Teoretisk bakgrund	2
2.1 Genus och det könsneutrala språket.....	2
2.2 Genus i översättningen	3
2.3 Genusaspekter i svenskan och tyskan.....	5
2.4 Terminologi	6
3. Metod och material	7
3.1 Intervju	7
3.1.1 Urval av deltagarna	7
3.1.2 Kvalitativ intervju.....	8
3.2 Arbetsordningen	9
3.2.1 Kategorier	9
3.3 Europaparlamentets rekommendationer.....	12
4. Resultat	13
4.1 Resultat av analysen av arbetsordningen	13
4.1.1 Analys enligt huvudkategorierna	14
4.1.2 Analys av arbetsordningen med fokus på den höga/e representanten	16
4.1.3 Analys av förekomsten av funktionsbeteckningar	17
4.2 Resultat av intervjuundersökning	18
4.2.1 Fråga 1-6	18
4.2.2 Ytterligare synpunkter	22
5. Diskussion	24
6. Sammanfattning	30
Bibliografi	32
Primärlitteratur	32
Sekundärlitteratur	32
Appendix	33
Bilaga 1. Intervjufrågorna	33

Förteckning över tabeller

Tabell 1. Analys av arbetsordningen utifrån huvudkategorierna	14
Tabell 2. Exempel nr. 38 ur analysen av arbetsordningen	14
Tabell 3. Exempel ur analysen av arbetsordningens på meningsnivå	16
Tabell 4. Analys av arbetsordningen med fokus på den höga/e representanten.....	16
Tabell 5. Analys av arbetsordningen – funktionsbeteckningar	17

1. Inledning

Den här uppsatsen handlar om könsneutralt språk och hur ämnet behandlas i Europaparlamentet idag. Jag har alltid haft ett stort intresse för genusaspekten av språket och samhället, samtidigt som jag var väldigt nyfiken på hur det faktiskt känns att arbeta för en EU-institution. Jag var en av de lyckligt lottade som fick göra praktik inom Europaparlamentet i Luxemburg under sommaren och hösten 2010. Under min praktiktid på terminologienheten (Terminology Coordination Unit) och tyska översättningsenheten i Luxemburg fick jag möjlighet att genom mina egna erfarenheter få inblick i hur arbetet ser ut för översättare och terminologer som arbetar på Europaparlamentet. Jag är mycket tacksam och glad att jag kunde få de erfarenheterna på Europaparlamentet och ville gärna, med hjälp av det här arbetet ge någonting tillbaka genom att ge insyn i en översättares värld, även om jag är medveten om att min uppsats är begränsad. Jag undersöker i det här arbetet vilken syn de fyra intervjuade översättarna har på könsneutralt språk och vilka strategier de använder sig av för att översätta könsneutralt.

Mycket forskning har ägnats åt genus och genusaspekten i översättning. Det är dock svårt att säga hur mycket som faktiskt har ändrats inom översättningsområdet, vad man ytterligare kan göra för att ett språk ska bli mer könsneutralt och för att översätta könsneutralt. I det här arbetet kommer jag i teoridelen att belysa genusteorin, framförallt utifrån Sherry Simon och Luise von Flotow. För att få en bredare teoretisk bakgrund undersöks språkattityder och hur genus konstrueras på tyska och svenska med hjälp av Jobins avhandling *Genus im Wandel* [sv. Genus i förändring] (Jobin 2004a). Vidare har jag valt att presentera genusteorin genom att belysa terminologiska aspekter, eftersom en del av metoden är en terminologisk undersökning av arbetsordningen. Efter redogörelsen för teorin presenteras analysen av Europaparlamentets arbetsordning och de fyra intervjuerna som genomfördes med svenska och tyska översättare på Europaparlamentet i Luxemburg. I diskussionen presenteras och jämförs resultaten av analyserna av språket i arbetsordningen och intervjuerna, och frågeställningarna som tas upp under teoridelen besvaras.

1.1 Syfte

Uppsatsens syfte är att, med hjälp av en kvalitativ och en kvantitativ studie, analysera i vilken utsträckning översättningar av Europaparlamentets arbetsordning är könsneutrala. Det analyseras hur funktionsbeteckningar översätts i Europaparlamentets arbetsordning och jag kommer att undersöka vilka pronomen man använder i relation till funktionsbeteckningar. Det innebär att jag undersöker hur man har valt att översätta funktionsbeteckningar och deras pronomen och vilken tanken som kunde ligga bakom varför man har valt att använda könsneutrala eller könsmarkerande former. Arbetsordningen analyseras utifrån sex kategorierna: 1. omskrivning med plural, 2. upprepning av huvudordet, 3. utelämnande/omskrivning, 4. huvudord ersätts med han eller hon/sin/sie/es/ihre/seine, 5. huvudord ersätts med han/er/ihm/sein/seines och 6. omskrivning med substantivering. Vidare undersöks i vilket mån de intervjuade översättarna har tagit hänsyn till könsneutralt språk och vilka språkliga aspekter är utslagsgivande för strategin dem använder sig av för att översätta könsneutralt och hur viktigt könsneutralt språk är för de fyra översättarna som intervjuades. Dessutom ska jag

försöka att redogöra hur könsneutralt språk på svenska och tyska har utvecklats på Europaparlamentet, om de två språken konstruerar genus på likande sätt och vilken inställning översättare ha till rekommendationerna. I avsnitt 4 analyserar jag huruvida svenskan kan anses vara könsneutralt, om det i så fall återspeglas i översättningen av Europaparlamentets arbetsordning och om Jobins förslag, att om möjligheten finns man ska använda ett könsneutralt alternativ(se avsnitt 2.3), kan omsättas i praktiken vid översättning.

2. Teoretisk bakgrund

I den första delen av uppsatsen presenteras den teoretiska bakgrunden. Den teoretiska utgångspunkten när det gäller genus baseras framförallt på Simon (1996), Jobin (2004a/2004b), von Flotow (1997) och Thüne och Leonardi (2006). Den terminologiska bakgrunden baserar på Laurén et al (1997) och Arntz och Picht (1989). I det första avsnittet 2.1 behandlas frågan om vad genus och könsneutralt språk är. Vilken roll genus spelar i översättning belyser jag i avsnitt 2.2. Därefter tas genusaspekten på tyska och svenska upp i avsnitt 2.3, och i avsnitt 2.4 presenteras den terminologiska bakgrunden.

2.1 Genus och det könsneutrala språket

I det här avsnittet belyser jag teorier om genus samt genus i översättning och språk som jag utgått från i min undersökning av könsneutralt språk i översättningar på Europaparlamentet. När man tänker på genus i allmänhet associerar man det ofta med den biologiska indelningen i manligt och kvinnligt kön. Genus i språket kopplas vanligtvis till så kallat grammatikaliskt genus. Dock finns det många olika beteckningar på genus i språket och det är inte alltid lätt att hålla isär dem. Jobin antyder i sin avhandling att det liknar en teoretisk och terminologisk djungel (Jobin 2004a:17) i vilken de olika beteckningarna för det mesta inte används konsekvent. I den här uppsatsen ska jag begränsa mig till grammatikaliskt genus.

Enligt Simon, som refererar till Cameron, vilken i sin tur utgår från Protagoras könsbegrepp, är genus en term som kan härledas till ordet kung och som refererar till indelningen av de grekiska substantiven i maskulinum, femininum och neutrum (Simon 1996:17). Vidare skriver hon att grammatikaliskt genus inte har någon koppling till själva ordets betydelsen, vilket innebär att substantiven inte kategoriseras enligt betydelse, utan form. Denna form bestämmer enligt Simon hur orden beter sig på ett grammatikaliskt sätt gentemot den bestämda indelningen i adjektiven, artikel och pronomen:

Grammatical gender means that nouns are placed in classes or not according to their meaning but according to their form. This form determines the way the word will behave grammatically as regards the agreement of adjectives, articles and pronouns. Grammatical gender is a formal property and has nothing to do with meaning. (Simon 1996:17)

Thüne och Leonardi beskriver, i enlighet med Simon, grammatikalisk genus som en formell kategori, som inte refererar till biologiska skillnader mellan män och kvinnor, utan som en integrerad del av det lingvistiska systemet som innefattar inanimata enheter (Thüne och Leonardi 2006:79). Det inanimata och animata liknar indelningen i utrum och neutrum vilket beskrivs närmare i avsnitt 2.3. Vidare hävdar Thüne och Leonardi att varje substantiv i tyskan endast tillhör en enda klass av grammatikaliskt genus, antingen maskulin, feminin eller neutrum. Lexikalt genus beskriver hon som

en semantisk funktion, som ofta är ”inherent to lexemes denoting animate, biologically sexed entities, also perceived as such in cultural and historical terms” (Thüne och Leonardi 2006:79). Viktigt för det här arbetet är att det finns olika grammatikaliska system i tyskan och svenskan, på tyska har man tre grammatikaliska genus (maskulinum, femininum och neutrum) medan man på svenska bara har två, utrum och neutrum, och att man därmed konstruerar genus på olika sätt.

Grammatikalskt genus har enligt Simon och Thüne och Leonardi ingen koppling till själva betydelsen, dock måste man när man undersöker genus ta hänsyn till omständigheterna i vilka det formas. Von Flotow beskriver genus som en sociokulturell attityd som kopplas till det biologiska könet, vilket varierar mellan olika faktorer som etnisk bakgrund, religion etc. (von Flotow 1997:100). Jobin tar upp aspekterna som ligger bakom genus och skriver att kopplingen mellan genus i personbeteckningar vare sig är tillfällig eller trivial, utan har en central funktion i det befintliga genussystemet i tyskan och svenskan samtidigt som den är ”ein ständiger Motor für den Wandel dieser Systeme“ [sv. en ständig motor för systemets förändring] (Jobin 2004a:15; min översättning). I det här arbetet analyseras hur funktionsbeteckningar översätts i Europaparlamentets arbetsordning och jag kommer att undersöka vilka pronomen man använder i relation till funktionsbeteckningar. Det innebär att jag undersöker hur man har valt att översätta funktionsbeteckningar och deras pronomen och vilken tanke som kan ligga bakom varför man har valt att använda könsneutrala eller könsmarkerande former.

Med hjälp av könsneutralt språk försöker man att undvika ordval som kan anses vara diskriminerande. I häftet om könsneutralt språk av Europaparlamentet, där man ger rekommendationer till Europaparlamentets översättarna, beskrivs könsneutralt språk på följande sätt:

Syftet med könsneutralt språk är att undvika ordval som kan uppfattas som vinklat, diskriminerande eller kränkande genom att antyda att det ena könet skulle vara överlägset det andra, eftersom en persons kön i de flesta fall är – eller borde vara – irrelevant. (Könsneutralt språk i Europaparlamentet 2009:3)

2.2 Genus i översättningen

Sherry Simon var den första som gjorde en omfattande studie om feminism och översättningsteori, i vilken hon undersökte vilken roll genus spelar i översättningen. Simon sammanför feminism och översättning och framhäver att båda undersöker hur sociala och sexuella likväl som historiska skillnader kan uttryckas i ett språk och hur dessa skillnader kan överföras till ett annat språk (Simon 1996:8). Den synen är avgörande för detta arbete eftersom de språkliga aspekterna i tyskan och svenskan är av vikt för hur man konstruerar genus i båda språken. Dessutom är det väsentligt för hur man väljer att överföra dessa skillnader respektive gemensamheter från ett språk till ett annat, i det här fallet, hur man har valt att översätta Europaparlamentets arbetsordning till tyska och svenska. Vidare undersöks i vilket mån de intervjuade översättarna har tagit hänsyn till könsneutralt språk och vilka språkliga aspekter är utslagsgivande för strategin dem använder sig av för att översätta könsneutralt. Enligt Simon är språket en aktiv del av meningsskapande och speglar därmed inte bara realiteten utan bidrar också till den:

For these fields of study, language intervenes actively in the creation of meaning. Like other forms of representation language does not simply “mirror” reality; it contributes to it. (Simon 1996:9)

Simons syn anknyter till Bettina Jobins definition av ikonicitet, där hon beskriver ikonicitet som en bild av verkligheten:

Lite enkelt uttryckt innebär det att de språkliga uttrycken kan fungera som bilder av verkligheten, när deras grundbetydelse en gång är fastlagd. Det betyder att *man* i affärsman fortfarande signalerar manligt kön, även om konventionen säger att även kvinnor kan åsyftas. Liksom vid medborgaren – han måste kvinnor här ta ett extra abstraktionssteg. Omvänt gäller vid sjuksköterska att man måste ta ett extra abstraktionssteg för att känna sig inkluderade. Men medan samtliga ursprungliga manliga beteckningar kan användas om kvinnor, kan bara ett par kvinnliga användas om män. (Jobin 2004b:22)

Att språket som Simon skriver aktivt påverkar meningsskapandet och Jobin beskriver som ikonicitet återspeglar vad man kallar för socialisation, respektive internalisering inom sociologin (se Berger och Luckmann 2010). Att man kan påverka meningsskapandet är avgörande för könsneutralt språk eftersom det bestyrker att man aktivt kan påverka samhällets syn på hur viktigt könsneutralt språk är. Europaparlamentets riktlinjer om könsneutralt språk fick, trots att de bara var tänkta för intern användning, kritik i medierna när de publicerades (BBC 2009). Det visar att Europaparlamentet har en stor påverkan på dagens samhälle, i det här fallet det europeiska samhället, och att till och med översättarna på Europaparlamentet har förmågan att påverka synen på hur könsneutralt språk anses inom Europeiska Unionen.

Genus spelar en stor roll i många vetenskapliga ämnen och har undersökts i flera decennier. Vad gäller feminismens och språkets utveckling så har mycket ändrats sedan 1980-talet. Enligt Simon har en av de viktigaste utvecklingsområdena inom översättningsvetenskapen sedan 1980 varit den så kallade ”cultural turn” (Simon 1996:7). Hon skriver att denna ”turn in translation studies” (Simon 1996:7) skapade en bra grund på vilken feministiska tankar kunde vidareutvecklas. Vidare tar hon upp en mycket intressant fråga, nämligen vilken tidpunkt man kan anse att av ekvivalensen i språket, ur en feministisk synpunkt, uppstod. Det framhävas att ekvivalensen i språket inte motsvara ekvivalensen i översättning.

Feminist translation had to do with issues of authority. Who is to determine when the magic moment of equivalence has been reached? (Simon 1996: 14)

I det här arbetet används begreppet ekvivalens, som Simon använder för feminism, för att kunna undersöka om det finns en balans i användningen av det maskulina och feminina genuset i den könsneutrala översättningen i Europaparlamentet. Frågan om man har uppnått tidpunkten som kan kallas den av fullständigt jämställdhet vågar jag inte besvara, eftersom jag tror att det inte finns ett rakt och entydigt sätt att besvara frågan. Dock ska jag försöka att redogöra hur könsneutralt språk på svenska och tyska har utvecklats på Europaparlamentet, om de två språken konstruerar genus på likande sätt och vilken inställning översättare kan ha till rekommendationerna.

Von Flotow undersökte precis som Simon vilken roll genus spelar inom översättningsområdet. Luise von Flotow undersöker i sin bok *Translation and Gender – Translating in the Era of Feminism* (1997) sambandet mellan feministisk politik och översättning. Hennes fokus ligger på hur man översätter ur ett kvinnligt perspektiv. Dessutom redogör hon för hur genus har utvecklats under tiden och för könsaspekten i bibelöversättningar, kvinnorörelserna i slutet av sextioalet etc. (von Flotow 1997). Jag har ansett hennes teori om ”gender awareness” (von Flotow 1997: 14) och hur den återspeglas vid praktisk översättning som viktig för denna uppsats:

Gender awareness in translation practice poses questions about the links between social stereotypes and linguistic form, about the politics of language and cultural difference, about the ethics of translation, and about reviving inaccessible works for contemporary readers. It highlights the importance of the cultural context in which translation is done. (von Flotow 1997: 14)

Vad som undersöks närmare av von Flotows kategorier som nämndes i citatet ovanför är lingvistiska former, språkpolitik, kulturella skillnad och översättningsetik. Sociala stereotyper omfattas inte av denna uppsats, eftersom att bekräfta och vederlägga stereotyper anses som irrelevanta. Lingvistisk form används i jämförelsen mellan de tyska och svenska språksystemen, det vill säga vilka grammatiska och lingvistiska skillnader som finns i språken och vilka faktorer som är viktiga för markering av genus. Språkpolitik spelar en roll eftersom den reflekteras i översättningar som görs på Europaparlamentet. Ytterligare en aspekt som undersöks är kulturella skillnader och översättningsetik. Under intervjuerna var ett av fokusområdena att försöka förstå vilken åsikt översättaren hade om könsneutralt språk, samtidigt som jag ville ta reda på om de tyska och svenska översättarnas åsikt var lika eller skiljde sig åt. Vidare har jag tagit hänsyn till översättningsetik, en aspekt som von Flotow tar upp genom att citera Peter Newmark:

Just as translators may develop political sympathies for experimental feminist writing and then transfer those attitudes to their work, so translators who are already politicized may take offence at texts that are unpalatable or politically unacceptable. Like Peter Newmark, who recently argued that translators should 'correct' source material in the name of the "moral facts as known" (1991:46), a concept he simplifies with the term "truth" [...], feminist translators 'correct' texts that they translate in the name of feminist 'truths'. [...] Overt interventionism by translators is rather controversial, however, since translators are normally expected, even assumed, to keep their politics out of their work. (von Flotow 1997:24)

Hur maktfördelningen ser ut på översättningsenheterna på Europaparlamentet och om enskilda översättare har makt att göra sådana ingrepp som Newmark beskriver diskuteras i avsnitt 5. Vilka förändringar som har skett sedan von Flotow publicerade *Translation and Gender* (1997) får tyvärr inte utrymme i det här arbetet. Mer information finns i von Flotows artikel *Gender Translation : The Issues Go on* (2001). Se även Chamberlain (1992).

2.3 Genusaspekter i svenskan och tyskan

Bettina Jobin skriver i sin avhandling *Genus im Wandel* (Jobin 2004a) om genusaspekter på tyskan och svenskan. Hon skriver att den, som hon kallar för den "äldre tidens" maskulinum och femininum i det svenska språket stämmer överens med dagens klassificering av manligt och kvinnligt (Jobin 2004a:34). Dess klassificeringar stämmer överens, eftersom de har ett gemensamt semantiskt ursprung. Närmare sagt tillhörde personbeteckningar som *kvinnna* och *man* den inherenta "Genera I Femininum" respektive inherenta "Genera I Maskulinum" (Jobin 2004a:34). Idag tillhör båda den så kallade "Genus I Utrum" (Jobin 2004a:34). Personbeteckningar tillhör den animata kategoriseringen. Det animata är en kategorisering som skiljer människor från andra varelser och icke varelser. Animata betyder besjälade och associeras med levande varelser, det vill säga människor:

[W]as dazu führt, dass heute das Pronominalsystem einen konsequenten Unterschied zwischen Menschen und dem Rest der Welt aufweist und somit seiner eigenen Logik zu gehorchen scheint, indem es eine verhältnismäßige eindeutige Trennung zwischen animaten und inanimaten Bezugselementen vornimmt, die in vielen Genussystemen der Welt aufzufinden ist. (Jobin 2004a: 37)

[sv. vilket leder till att pronominalsystemet idag uppvisar en konsekvent skillnad mellan det mänskliga och resten av världen och därmed verkar följa sin egen logik, genom att den har en ganska entydigt gräns mellan det animata och det inanimata referenselementen, som finns i många olika genussystemen i världen] (Jobin 2004a: 37; min översättning)

I denna kategorin använder man sig av de ursprungliga pronominalformerna *han* eller *hon* (Jobin 2004a:34). I den här uppsatsen behandlas bara den animata genuskategorin, eftersom jag undersöker

människor, som klassificeras som animata. Vidare undersöks hur man valde att översätta funktionsbeteckningar och deras pronomen.

Enligt Jobin har det i stort sett skett en brytning mellan den interna och externa kongruensen, det vill säga uppdelningen i det lexikaliska och referentiella genus i svenskan, medan tyskan bara befinner sig i början av denna utveckling (Jobin 2004a; 32ff). Hon skriver att de predikativa adjektiven spelar en särskild roll på svenska. Däremot finns det ingen överensstämmelse med genuset på tyska. Genus kan markeras genom formen av det bestämda adjektivet på svenska, vilket inte kan göras på tyska (Jobin 2004a:35). Vilken roll det predikativa adjektiven kan spela i könsneutral översättning undersöks i avsnitt 4.2.1 och 5.

Vidare skriver Jobin att hon tycker att man, om möjlighet finns, ska använda ett könsbestämt alternativ eftersom "[s]å länge möjligheten finns för ett könsbestämt alternativ, är den könsneutrala syftningen möjlig att ifrågasätta och ett inre tolkningsarbete nödvändigt. Alltså så länge tillräckligt många använder könsbestämda uttryck som servitris och manlig sjuksköterska är det oklart hur man ska tolka servitör respektive sjuksköterska" (Jobin 2004b). Jobin skriver i sin artikel *Svenska är inte könsneutralt* (Jobin 2004b), som publicerades på Språkvårdens hemsida, att svenskan inte är könsneutral och bland annat om genusaspekten på yrkestitlar och hur genus hanteras på tyska och svenska. I avsnitt 5 analyserar jag huruvida svenskan kan anses vara könsneutralt, om det i så fall återspeglas i översättningen av Europaparlamentets arbetsordning och om Jobins förslag kan omsättas i praktiken vid översättning.

2.4 Terminologi

I det här arbetet används terminologi, i enlighet med Laurén et al (1997) och Arntz och Picht (1989), som ett teoretiskt hjälpmedel. Den definition som Laurén et al gör av terminologiska begrepp anknyter till Jobins begrepp om ikonicitet och Simons teori om hur man i ett språk skapar bilder och mening och hur de återspeglas i samhället. Terminologi spelar en viktig roll, eftersom termer hjälper till att identifiera begrepp och deras funktion. I det här arbetet undersöks, med hjälp av terminologi, Europaparlamentets funktionsbeteckningar som beskrivs i arbetsordningen, se avsnitt 4.1, 4.1.1, 4.1.2 och 4.1.3. Nuopponen beskriver ett terminologiskt begrepp på följande sätt:

Begreppsrelationer och – system har en central roll i terminologins teori. Begreppssystem är tänkta, abstrakta teoretiska system som konstruerats av människan. De utgör begreppsapparaten som vi har till förfogande vid en viss tidpunkt. Begreppsrelationer är mentala föreställningar som knyter begrepp till varandra och kan vara strikt logiska förbindelser eller friare associationer från ett begrepp till ett annat. De uppstår på basis av ontiska relationer, dvs. relationer iakttagna mellan individer och grupper av individer eller på basis av likheter och olikheter i begreppens intension och extension. (Nuopponen 1997:142)

Enligt Arntz och Picht kan ett begrepp likväl vara ett materiellt som ett ickemateriellt objekt. Ett begrepp beskriver han som en avbildning respektive abstraktion, det vill säga en generalisering som bygger på olika erfarenheter, som man samlar in från omvärlden. Man skapar ett begrepp genom att man mentalt sammanför olika objekt som visar upp gemensamma drag. För att en term i ett språk ska kunna ha en motsvarighet i ett annat språk krävs att begreppen stämmer överens, det vill säga att det finns ekvivalens (Arntz och Picht 1989: 155). Ekvivalens är ett centralt begrepp inom terminologin. Enligt Arntz och Picht är begreppet ekvivalens mycket omstritt i översättningsvetenskapen, bland annat för att det är svårt att hitta kriterier för att kunna mäta hur den innehållsmässiga och formella ekvivalensen mellan texter på olika språk ser ut (Arntz och Picht 1989: 158). Arntz och Picht skriver att det är svårt att dra gränsen mellan det formella och innehållet, eftersom den subjektiva

interpretationen spelar en stor roll. Särskilt problematisk är konnotationen, det vill säga den känslomässiga associationen, som man förknippar med ett ord och som inte minst relaterar till stilnivån. Det är nästan omöjligt att på ett objektivt sätt kontrollera om en tysk till exempel förknippar samma känsla med ordet *Heimat* som en fransman förknippar med ordet *partie* (Arntz och Picht 1989: 158). Se även Suonuu et al (2004). I den här uppsatsen utgår jag från att könsspecifika referenser uppfattas på samma sätt på tyska som på svenska, det vill säga att jag anser funktionsbeteckningar som likvärdiga och att man har samma konnotation av kvinnor och män i båda språken. Icke desto mindre ska jag försöka att analysera hur olika funktionsbeteckningar översätts till svenska och tyska och om olika konnotationer kan uppstå för samma funktioner i de två språken. Vidare undersöker jag vilka pronomen som har använts och som har direkt koppling till själva funktionsbeteckningarna och vilka skillnader finns mellan de tyska och svenska översättningarna.

3. Metod och material

I följande kapitel presenteras de olika material och metoder jag har använt mig av i min undersökning. Metoden består av en empirisk undersökning i form av en kvantitativ och en kvalitativ analys. I den kvantitativa undersökningen analyseras Europaparlamentets arbetsordning och i den kvalitativa undersökningen analyseras fyra intervjuer som genomfördes med två svenska och två tyska översättare på Europaparlamentet i Luxemburg. En del av analysen, som delvis var underlag till intervjufrågorna och underlag för kategorierna i analysen av arbetsordningen, var användningen av de ovan nämnda häftena med interna rekommendationer om könsneutralt språk för översättare på Europaparlamentet.

3.1 Intervju

Målet med intervjuerna var att få insyn i hur och vad översättarna faktiskt funderar över medan de översätter könsneutralt, vilka attityder de ha gentemot könsneutralt språk, och om och hur de använder rekommendationerna i häftena *Könsneutralt språk i Europaparlamentet* (Könsneutralt språk i Europaparlament 2009 utgivare: Europaparlamentet) och *Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament* (Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament 2009 utgivare: Europaparlamentet). Två översättare från svenska enheten och två översättare från tyska enheten intervjuades på Europaparlamentets översättaravdelning på plats i Luxemburg. Intervjuerna genomfördes den 10 mars 2011 på eftermiddagen med de två svenska översättare och den 24 mars 2011 på förmiddagen med de två tyska översättare. Mina hjälpmedel under själva intervjun var de utskrivna intervjufrågorna, häftena som gavs ut 2009 på svenska (*Könsneutralt språk i Europaparlamentet*) och på tyska (*Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament*) och en diktafon. Alla intervjuer spelades in. Sammanlagt spelades 88,29 min intervjumaterial in och transkriberades på 25 sidor (10388 ord, 63901 tecken).

3.1.1 Urval av deltagarna

Första steget i urvalet av deltagarna skedde via e-post. Jag kontaktade svenska enhetens chef Ann-Christine Brandt via e-post och berättade för henne om min uppsats, att jag hade praktiserat på

terminologienheten och tyska enheten och att jag gärna ville intervjua två översättare från hennes enhet. Hon svarade inom kort tid och valde två översättare. Hon valde översättare genom att skicka ut ett meddelande till alla i enheten och frågade om någon ville hjälpa mig. Två manliga svenska översättare svarade och deltog i min studie. Båda intervjuerna genomfördes på samma eftermiddag. Jag pratade också med Michael Fuchs, chefen på tyska enheten och fick tillåtelse att intervjua två översättare på hans enhet. Eftersom jag själv praktiserade delvis på tyska enheten under 2010 hade jag haft chansen att knyta kontakt med översättarna innan själva intervjun. Den första tyska översättaren tillfrågade jag direkt via e-post innan jag åkte till Luxemburg och han hjälpte mig med att hitta den andra översättaren på plats. Jag hade inte möjlighet att bestämma tid med den andra översättaren tidigare, eftersom jag fick se vilka översättare som var tillgängliga den dagen och hade tillräckligt med tid för att kunna bli intervjuade. Slutligen intervjuade jag även två manliga tyska översättare.

Att fyra manliga översättare intervjuades var inte planerat och att det blev så har både för- och nackdelar. Det hade varit bra att få synpunkter av några kvinnliga översättare för att få synen av båda könen på könsneutralt språk. Dock riktas rekommendationshäftet likväl till kvinnliga som manliga översättare, och det var intressant att se vad den enskilde översättaren ansåg om ämnet, oberoende av kön. Jag anser det positivt att fyra manliga översättare intervjuades, eftersom det tyder på att temat könsneutralt språk inte bara anses viktigt av kvinnor, som den ena eller den andra kunde förvänta sig när man tänker på könsneutralt språk. En annan mycket positiv aspekt med att intervjua de utvalda översättarna var att alla ställde upp frivilligt, vilket betyder att de gärna ville hjälpa till och hade ett genuint intresse för temat och uppsatsen. Dessutom hade båda de svenska översättarna kunskap i tyska och de tyska översättarna hade kunskaper i svenska, vilket medförde att de gav jämförande exempel på båda språken och att jag kunde använda samma exempel, det vill säga exemplen ur det svenska häftet (*Könsneutralt språk i Europaparlament 2009* utgivare: Europaparlamentet) i alla intervjuerna. Under intervjuerna användes exempel ur den svenska versionen, där exempel ges på hur man kan översätta könsneutralt från engelska till svenska.

3.1.2 Kvalitativ intervju

I den här uppsatsen har jag valt att genomföra kvalitativa intervjuer. I och med att översättarna på Europaparlamentet har mycket att göra, ville jag inte ta för mycket av deras arbetstid i anspråk och valde därför den kvalitativa intervjuformen. Fördelen med denna intervju är enligt Jacobsen att ”den är ett utmärkt verktyg när det gäller att samla in sådan information som det är svårt att få tag i på annat sätt. [...] Som namnet antyder, får man information om kvalitativa aspekter” (Krag Jacobsen 1993:19).

Därutöver används i denna intervjuform öppna frågor, vilket innebär att översättaren kunde svara fritt på frågorna utan att intervjuaren påverkar eller styr svaren. Vidare var intervjufrågorna strukturerade, vilket krävdes för att kunna få resultat som var jämförbara. Dessutom ger strukturerade intervjufrågor enligt Jacobsen utrymme för oförutsedda aspekter.

Tillvägagångssättet ger också en viss säkerhet för att man får en uppsättning intervjuer som är så pass strukturerade att de kan bearbetas och jämföras med varandra. Sist men inte minst gör metoden det möjligt för nya och oförutsedda aspekter att dyka upp under intervjuens gång. (Krag Jacobsen 1993:19)

Vilka oförutsedda aspekter som kom fram beskrivs i avsnitt 4.2.2. Intervjuns mål var att ta reda på vilken inställning översättarna hade till könsneutralt språk i översättning. Jag ville veta hur de tänker medan de översätter, om det finns några riktlinjer som de måste följa och vad de i allmänhet tycker om ämnet. Frågorna konstruerades i syfte att kunna få en bra bild av hur man faktiskt översätter på

Europaparlamentet och hur mycket det könsneutrala språket påverkar själva översättningen och översättningsprocessen.

Innan själva intervjun berättade jag för översättarna att syftet med intervjun var att få en god inblick i hur översättarna faktiskt tänker och översätter. Vidare bestämde jag mig för att förklara för de svenska översättarna vem jag var och att mitt modersmål är tyska. Jag tyckte att det var viktig fakta, eftersom den intervjuade har vissa föreställningar om intervjuaren (Jacobsen 1993:70), samtidigt som intervjuaren har föreställningar om intervjupersonen, och jag ville undvika att översättaren fokuserar på mitt språk och min brytning under intervjuens gång. Efter att intervjuerna hade transkriberats skickades de till översättarna för granskning via e-post. Jag ville vara säker på att jag uppfattade allt rätt och ge dem möjligheten att ändra eller lägga till saker.

3.2 Arbetsordningen

Arbetsordningen är ett av de viktigaste dokumenten på Europaparlamentet eftersom det reglerar dess funktion och organisation. Den omfattar i versionen som används för denna uppsatsen (november 2010) 246 sidor på svenska och 257 sidor på tyska, vilket möjliggjorde att hitta många exempel som var relevanta för analysen, det vill säga exempel som var könsmarkerande och viktigt för detta arbete. En annan anledning till varför arbetsordningen valdes var att det även fanns en anmärkning i början av dokumentet om att den följer de nya riktlinjerna om könsneutralt språk. Arbetsordningen nämns även i häftet *Könsneutralt språk i Europaparlamentet (Könsneutralt språk i Europaparlament 2009; utgivare: Europaparlamentet)*:

Anmärkning till läsaren:

I enlighet med parlamentets beslut om att språket i dess handlingar bör vara könsneutralt har arbetsordningen anpassats för att ta hänsyn till de riktlinjerna beträffande denna fråga som antogs av högnivågruppen för jämställdhet mellan kvinnor och män samt mångfald den 13 februari 2008 och som godkändes av presidiet den 19 maj 2008. (*Arbetsordningen 2010:2; utgivare: Europaparlamentet*)

3.2.1 Kategorier

I det här avsnittet redogör jag för hur jag kom fram till vilka kategorier jag skulle utgå från i analysen av arbetsordningen. Kategorierna baseras delvis på Jobin samt de rekommendationshäften om könsneutralt språk på tyska och svenska (*Könsneutralt språk i Europaparlament 2009 utgivare: Europaparlamentet ; Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament 2009; utgivare: Europaparlamentet*). Först ska jag referera till Jobin.

Jobin undersöker i det nionde kapitlet *Wo liegen die Grenzen der Animatizität? Untersuchung von Kongruenz zwischen Institutionsbezeichnungen und Personalpronomen* i sin avhandling *Genus im Wandel* 56 500 ord i en tysk-svensk undersökning – en så kallad ”mixed source corpus” (Jobin 2004a:204). Orden valdes ut från 27 olika EU-dokument (beslut, riktlinjer etc.). Hon undersökte texterna genom att söka efter följande orden: *kvinna, kvinnlig, jämställdhet, han eller hon, hon, han, den, det, er oder sie, sie, er, es* (Jobin 2004a:205-206).

I denna uppsatsens valde jag på grundval av Jobins sökorden de följande sökord: han, hon, hennes, hans, han eller hon, den höga representanten och den höge representanten. Den höga representanten valdes som konkret exempel eftersom titeln diskuterades under min praktiktid och jag ansåg

funktionen som ett bra exempel för undersökning. Den höga representanten, Lady Ashton, är en av kommissionens vice ordförande. Hennes funktionsbeteckning, som innehades tidigare av två olika personer inom EU (*den höga representanten för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP)* och *kommissionären med ansvar för yttre förbindelser*) sammanfördes till en funktion vilket gjorde henne till den första innehavaren av denna (*Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik* ; utgivare: Europeiska Unionen 2011).

I analysen utgår jag från de svenska sökorden och deras motsvarigheter på tyska. En anledning för att jag bara valde att använda mig av svenska sökord var att de tyska pronomenen som till exempel *er/sie* inte bara syftar till kön i den tyska grammatiken. Dessutom hade urvalet blivit för stort och inte relevant för analysen. På grund av arbetets omfattning analyserades inte originalspråket franska. Arbetsordningen översattes ursprungligen från franska. Som Jobin (Jobin 2004a: 205) påpekar, och som jag själv har upplevt när jag översatt texter på tyska enheten, så har översättarna tillgång till många olika språkversioner, vilket gör det svårt att veta säkert att alla termer faktiskt har översatts från franska till svenska respektive tyska. Översättarna har tillgång till andra språkversioner, det vill säga alla språken man översätter till på Europaparlamentet är tillgängliga för översättarna. Beroende på sina språkkunskaper kan de ta hjälp av andra språk. Ett annat skäl var att arbetsordningen har funnits i många år och att man i det här arbetet utgår från att arbetsordningen inte behövs översättas från grunden längre, utan ändringar kan göras i själva texten. Det innebär att texterna kan anses som ekvivalenta (se avsnitt 2.4), eftersom det till och med föreskrivs att alla dokument som utgavs av Europaparlamentet har samma giltighet i alla språk, oberoende om det är originalet eller en översättning, vilket gör det möjligt att jämföra den svenska arbetsordningen med den tyska. Jobin tar upp denna aspekt och refererar även till Toury och EU riktlinjerna.

Im Anschluss an Toury 1995 kann jedoch jeder Text als Übersetzung bezeichnet werden, der bestimmten Normen nach in seiner Kultur oder seinem Produktionskontext als solche betrachtet wird. Innerhalb der EU gilt die Norm, dass alle offiziellen Texte in sämtlichen Mitgliedssprachen vorliegen müssen und dass diese Texte in allen Sprachen die gleiche Gültigkeit besitzen. Insofern gibt es zwar unter diesen Texten kein autoritatives ‚Original‘, obwohl sämtliche offiziellen Texte innerhalb der EU mit einer Ausnahme durch Übersetzung entstanden sind; aber alle Fassungen sind im höchsten Grade äquivalent, da sie sozusagen *per dictum* den gleichen Inhalt, die gleiche Funktion und die gleiche Gültigkeit besitzen. (Jobin 2004a:205)

[sv. Enligt Toury 1995 kan varje dokument betecknas som översättning, som enligt vissa normer i dess kultur och produktionskontext kan anses som en sådan. Inom EU gäller normen att alla officiella texter måste finnas på samtliga medlemsländers språk och att alla dokument på dessa språk har samma giltighet. Sätillvida finns det bland dessa dokument inget autoritativt original. Dock skapades samtliga officiella texterna inom EU, med ett undantag, genom översättning. Alla versioner är i högsta grad ekvivalenta, eftersom de har samma innehåll samma funktion och samma giltighet *per dictum*.] (Jobin 2004a:205: min översättning)

Min analysmodell bygger på Jobins modell och de rekommendationshäften (se avsnitt 3.3). Jobin använder följande analyskategorier: *Rekurrenz* [sv. upprepning], *man* [sv. man], Nominalstil [sv. substantivering], *Auslassung* [sv. utelämnande], *anderer Satzbau* [sv. annan form av meningskonstruktion] och *Sonstiges* [sv. annat] (se tabell 1). Min analys bygger på Jobins modell men jag har också gjort modifieringar. Mina kategorier bygger inte bara på Jobins modell utan också på de olika kategorier som nämns i rekommendationshäftet *Könsneutralt språk i Europaparlamentet (Könsneutralt språk i Europaparlament 2009* utgivare: Europaparlamentet) och som jag också använde som underlag för intervjufrågorna. Mina slutliga kategorier är:

1. omskrivning med plural
2. upprepning av huvudordet
3. utelämnande/omskrivning
4. huvudordet ersätts med han eller hon /sin/ sie/es/ihre (manlig/kvinnlig/plural)
5. Huvudordet ersätts med han / er / ihm / sein /seines (bara manlig)
6. omskrivning med substantivering

Kategorierna 4 och 5 innehåller såväl de tyska som de svenska pronomenen. De tyska pronomenen motsvarar de svenska pronomenen som användes som sökord. Till exempel när jag använde *han eller hon* som sökord fick jag fram en mening ur arbetsordningen där pronomenen användes och som logisk följd syftade på en funktionsbeteckning. Efter det sökte jag den motsvarande tyska meningen i den tyska arbetsordningen (*Geschäftsordnung*) och sökte efter motsvarande pronomen och funktionsbeteckning (se avsnitt 4.1). Till slut kategoriserade jag alla träffar på svenska och tyska enligt de kriterier som nämdes ovan.

Jobin valde att inte ta upp plural i sin analys eftersom plural vare sig på svenska eller tyska markerar genus. ”Pluralformen waren nicht von Interesse, weil an diesen weder im Deutschen noch im Schwedischen Genus markiert wird” (Jobin 2004a: 206) [sv. Pluralformerna var inte av intresse, eftersom de vare sig på tyska eller svenska markerar genus] (Jobin 2004a: 206; min översättning). I den här analysen undersöks däremot omskrivning med plural. Jag håller med om att plural och generiskt maskulinum inte markerar genus vare sig på tyska eller svenska, dock måste man tänka på att det är ett faktum att man kan använda plural som en alternativ strategi för att undvika att markera genus i singular. I det här arbetet har jag ansett det vara viktigt när och varför man har valt att använda plural istället av singular. Framförallt på tyska spelar det en viktig roll eftersom man genom att använda plural på ett mycket enkelt sätt kan göra yrkestitlar, personbeteckningar och pronomen könsneutrala.

Ytterligare en anpassning som gjordes var att utelämna i vilken utsträckning pronomina uppvisar animacitet. Beslutet fattades eftersom den här uppsatsen endast behandlar den animata aspekten av genus, då jag undersöker hur funktionsbeteckningar och deras pronomen översatts och alltså refererar till människor, som jag utgår ifrån är animata. Dessutom valdes *han och hon, hon och han* som sökkriterier, eftersom de också visar upp animacitet (se avsnitt 2.3). Jobin beskriver animacitet som följande:

Die einzige andere kognitive Unterscheidung, die sich mit der Geschlechterzweiteilung messen kann, ist vermutlich die zwischen Animata und Inanimata, manchmal vereinfacht gebraucht als Unterscheidung in Menschen und den Rest der Welt. (Jobin 2004a:19)

[sv. Den enda andra kognitiva skillnaden som kan mätas med könsindelning är förmodligen den mellan 'animata' och 'inanimata', ibland förenklat använd som skillnaden mellan människor och resten av världen] (Jobin 2004a:19; min översättning)

Dessutom ligger analysens fokus på de olika funktionerna inom Europaparlamentet och inte själva institutionerna, det vill säga termer som *president, ledamot* etc. som faktiskt refererar till en människa. Ytterligare en tabell gjordes (se tabell 4) för att undersöka det specifika fallet av Lady Ashton funktion som höga representant med de följande två kategorierna:

1. Könsmarkerande – manlig (höge representanten)
2. Könsmarkerande – kvinnlig (höga representanten)/ Die Vizepräsidentin

3.3 Europaparlamentets rekommendationer

Häftena med rekommendationer om könsneutralt språk i Europaparlamentet som gavs ut 2009 tar upp följande ämnen:

- Vad är könsneutralt språk;
- Svårigheter som förekommer i de flesta språk a) Generisk användning av maskulina former b) Yrkesbeteckningar c) Egennamn, civilstånd och titlar;
- Avslutning;
- Särskilda riktlinjer för svenskspråkiga texter a) omskrivning med plural b) omskrivning med substantivering c) upprepning av huvudord d) utelämnande. (*Könsneutralt språk i Europaparlament 2009* utgivare: Europaparlamentet)

Den tyska utgåvan tar upp det följande:

- Was ist geschlechtergerechter Sprachgebrauch [sv. vad är könsneutralt språk];
- Probleme, die sich in den meisten Sprache stellen [sv. svårigheter som förekommer i de flesta språken] a) Generische Verwendung des Maskulinums [sv. generisk användning av maskulina former] b) Berufs- und Amtsbezeichnungen [sv. Yrkes- och funktionsbeteckningar] c) Namen, Anreden, aus denen der Familienstand hervorgeht, und Titel [sv. egennamn, titlar som uttrycker civilstånd];
- Fazit [sv. avslutning];
- Spezifische Leitlinien für Verfasser deutscher Texte [sv. särskilda riktlinjer för tyskspråkiga skribenter] a) Verwendung des generischen Maskulinums, Neutrala Formulierungen [sv. användning av generiskt maskulinum, neutrala formuleringar] b) Doppelbenennungen (sog. Paarformen) c) Berufs- und Amtsbezeichnungen [sv. yrkes- och funktionsbeteckningar] (*Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament 2009*; utgivare: Europaparlamentet)

Rekommendationshäftena är inte identiska eftersom man har gjort språkspecifika anpassningar, i det här fallet för svenska och tyska. Exempel på en kategori som finns på tyska men inte på svenska är *Doppelbenennungen* som referera till det så kallade *Binnen-I* och *Paarform* där man nämner båda könen samtidigt på tyska (som till exempel i *Student/in/ Student(in)*) eller med det så kallade *Binnen-I* (till exempel i *StudentInnen*). I den svenska utgåvan finns däremot en tabell med flera konkreta exempel på hur man kan översätta könsneutralt från engelska till svenska med hjälp av omskrivning med plural, omskrivning med en substantivering, upprepning av huvudord och utelämnande (se *Könsneutralt språk i Europaparlament 2009*; 11). Tabellen användes under själva intervjuerna. Jag bad översättarna att ta en titt på de olika lösningarna, för att kunna se och tala om, vilka alternativ de faktiskt använder. Vidare baseras kategorierna som användes för att analysera arbetsordningen delvis på Jobin (se avsnitt 3.2.1) och delvis på tabellen i rekommendationshäftet och fungerade därmed som en utgångspunkt för hela analysen.

Att arbetsordningen och rekommendationshäftena har en direkt koppling till varandra visade sig genom att det fanns en anmärkning i början av arbetsordning där man hänvisade läsaren till att man använde sig av det könsneutrala språket, samtidigt som arbetsordningen nämndes i själva rekommendationshäftet på tyska:

In schwierigen Fällen ist die gelegentlich Verwendung des generischen Maskulinums auch im Singular akzeptabel. Besonders in förmlichen Texten wie der Geschäftsordnung lassen sich die oben beschriebenen Lösungen nur eingeschränkt umsetzen. Das Amt des Präsidenten lässt sich zum Beispiel nicht geschlechtsneutral formulieren; ein Lösungsansatz könnte eventuell sein, bei der Wahl einer Präsidentin die Geschäftsordnung entsprechend anzupassen. (*Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament* 2008:12; utgivare: Europaparlamentet)

[sv. I enskilda "komplicerade fall är det acceptabelt att använda sig av generiskt maskulinum även i singular. Framförallt i formella texter, som arbetsordningen, kan den ovan nämnda lösning endast delvis användas. Presidentens funktion kan till exempel inte formuleras könsneutralt. Ett förslag på lösning skulle kunna vara att man, efter ett eventuellt val av en kvinnlig president, anpassar arbetsordningen i enlighet med de nya förutsättningarna.] (*Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament* 2008:12 utgivare: Europaparlamentet; min översättning)

4. Resultat

I den här delen av uppsatsen presenteras de olika resultaten av analysen av arbetsordningen och intervjuerna. Först presenteras de resultat som bygger på de sex huvudkategorierna som presenterades i avsnitt 3.2.1, därefter följer resultaten av analysen av *den höga/e representanten*. Därefter presenteras analysen av förekomsten av funktionsbeteckningar, intervjufrågorna 1-6, andra intressanta resultat som uppstod under intervjuens gång samt en diskussion av alla resultaten.

4.1 Resultat av analysen av arbetsordningen

I den här delen analyseras arbetsordningen. Allt som allt analyserades 57 meningar på svenska och 57 meningar på tyska som matchade de sökkriterierna som nämndes i avsnitt 3.2.1, det vill säga alla träffar i hela den svenska arbetsordningen som innehöll varken *han eller hon, han, hon, den höga representanten* eller *den höge representeranten* och deras motsvarande mening på tyska ur den tyska arbetsordningen (Geschäftsordnung). Av de meningarna var 376 termer funktionsbeteckningar, inklusive pronomen. I tabell 1, tabell 4 och tabell 5 presenteras alla 376 kategoriserade termer och pronomen, varav 193 var svenska och 183 tyska.

Eftersom alla sökord var svenska, var det en logisk följd att alla träffar var på svenska. Första steget i analysen var att hitta de motsvarande meningarna i den tyska versionen av arbetsordningen. Efter det gjorde jag en tabell där jag placerade den tyska och den svenska meningen mitt emot varandra för att kunna jämföra de på ett enkelt sätt. I tabell 3 finns flera urdrag ur analysen, där man kan se hur jag jämförde den svenska meningen (på vänster sida) med den tyska meningen (på höger sida). Sökorden i mening nr. 8 ur tabell 3 var till exempel *han eller hon*. Sedan markerade jag alla relevanta termer, det vill säga funktionsbeteckningar och pronomen som var könsmarkerande. I mening nr. 8 ur tabell 3 valdes till exempel funktionsteckning *ombudsamnnen - han eller hon* respektive *der Bürgerbeauftragte- seines*. Därefter gjorde jag ytterligare en tabell i vilken jag jämförde de tyska och svenska översättningarna, fast jag i tabellen bara skrev själva funktionsbeteckningar och pronomen, vilket gav materialet till tabell 3. Efter det markerade jag varje exempel och kategoriserade alla träffar enligt kategoriseringssystemet, ur vilken tabell 1 formades (se avsnitt 4.1.1). Tabell 2 och tabell 3 är urdrag ur analysen av arbetsordningen där 57 meningar på tyska och 57 på svenska svenska analyseras

(se avsnitt 4.1.1). I tabell 5 i avsnitt 4.1.3 presenteras alla funktionsbeteckningar ur analysen av arbetsordningen.

4.1.1 Analys enligt huvudkategorierna

I det här avsnittet presenteras resultaten av analysen av arbetsordningen, som kategoriserades enligt huvudkategorierna . Se tabell 1:

	Svenska (antal/andel)	Tyska (antal/andel)
1. omskrivning med plural	3 (2,86%)	9 (8,57%)
2. upprepning av huvudordet	25 (23,81%)	21 (20%)
3. utelämnande / omskrivning	1 (0,95%)	8 (7,62%)
4. huvudord ersätts med han eller hon/sin/sie/es/ihre/seine	37 (35,24%)	16 (15,23%)
5. huvudord ersätts med han/ er/ihm/sein/seine/seines	39 (37,14%)	51 (48,58%)
6. omskrivning med substantivering	0 (0%)	0 (0%)
	105 (100%)	105 (100%)

Tabell 1. *Analys av arbetsordningen utifrån huvudkategorierna*

Den första kategorin *omskrivning med plural* förekommer tre gånger oftare på tyska än på svenska. *Upprepning av huvudord* förekommer mycket ofta i båda språken, fast antalet är högre på svenska än på tyska. *Utelämnande respektive omskrivning* förekommer ett flertal gånger på tyska, men bara en gång på svenska, varav det bara fanns ett exempel på utelämnande i den tyska översättningen. Problemet med den här kategorin var att jag valde svenska som utgångsspråk, det vill säga att alla träffar på sökorden som hittades var på svenska.

Det var uppenbart enklare att hitta träffar där man valde att skriva om, eller helt utelämnade ett ord på tyska än det var på svenska, eftersom jag kunde se om meningen avvek från den svenska översättningen. Däremot var det svårt att hitta träffar på svenska, eftersom meningen måste innehålla ett av sökorden, vilket i högsta grad uteslöt utelämnande och omskrivningar. Det enda exemplet som hittades på svenska var när man hade valt att använda passiv form istället för att skriva *av honom*, som man hade gjort på tyska (*von ihm*). Se exempel 38:

38) 10.3 Om rättsliga förfaranden inleds rörande omständigheter som ombudsmannen utreder ska han avsluta ärendet. Resultatet av de undersökningar som är gjorda ska arkiveras utan ytterligare åtgärder. (Arbetsordningen 2010:166; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)	38) 10.3 Werden im Zusammenhang mit Angelegenheiten, die vom Bürgerbeauftragten untersucht werden, Gerichtsverfahren eingeleitet, so schließt er den Fall ab. Die Ergebnisse der von ihm bis dahin durchgeführten Untersuchungen werden ohne weitere Maßnahmen zu den Akten gelegt. (Geschäftsordnung 2010:180; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)
--	--

Tabell 2. *Exempel nr. 38 ur analysen av arbetsordningen*

När *huvudordet ersätts med pronomen* är tendensen tydlig, att man på svenska använder *han eller hon* mycket ofta, medan tyska motsatsen *er oder sie* överhuvudtaget inte fanns med i arbetsordningen. I kategori 4 undersöktes de pronomenen *sie, es, ihre* [sv. *hon, de, deras*] som motsvarar funktioner i plural. Neutrala funktioner som till exempel. *Mitglied/Mitglieder* [sv. *medlem/medlemma*] har *es/ihrem/seinem* [sv. *den/ sin /sitt/ hennes/ han*] i singular och *ihre/ihrer/sie* [sv. *deras*] i plural, som motsvarande pronomen. Kategori 4 innehåller könsneutrala funktioner och pronomen, det vill säga man använde *han eller hon* på svenska och valde könsneutrala funktioner, som till exempel *Mitglied* [sv. *medlem*], på tyska.

Kategori 5 däremot innehåller träffar med maskulina pronomen. Likväl på tyska som på svenska där man hänvisar till exempel till *ombudsmannen* som *han*, och inte *han eller hon*, och på tyska till *Bürgerbeauftragter* [sv. *ombudsman*] med *er* [sv. *han*]. Antalet träffar är nästan lika högt på svenska i kategori 4 som i kategori 5, fast det är en stor skillnad på tyska. Kategori 4 med könsneutrala pronomen utgör lite mer en tredjedel av alla träffar som fanns i kategori 5, i vilken alla pronomen refererar till det manliga könet.

Omskrivning med substantivering förekom vare sig på svenska eller tyska. Det beror visserligen på att endast konkreta funktionsbeteckningar förekommer i arbetsordningen, det vill säga att de inte längre kan skrivas om med substantivering. En förklaring kunde vara att substantivering bara användes i dokument som är mer allmänna än själva arbetsordningen, eftersom substantiveringar som till exempel *den utvisade* är mindre konkreta än funktionsbeteckningar.

Det innebär dock inte att substantiveringar inte förekommer i arbetsordningen, utan snarare att det inte finns några träffar med substantiveringar i de utvalda meningarna som analyserades i det här arbetet. Det hade dock varit intressant att se om det finns omskrivningar med substantivering i arbetsordningen och hur dessa skiljer sig åt på svenska och tyska. Tyvärr fanns det inget utrymme för detta i den här uppsatsen. Samtidigt är det svårt att hitta kriterier för att kunna söka efter substantiveringar i arbetsordningen när man inte letar efter konkreta exempel.

Ett överraskande resultat av undersökningen var det höga antalet träffar av pronomenet *han* i kategori 5 i tabell 1 på svenska som refererade till ombudsmannen funktionsbeteckning. Av de 39 träffarna refererar 38 i tabell 1 till ombudsmannen som *han*, som i exempel 21 (se tabell 3), fast man tidigare i exempel 8 (se tabell 3), även syftade till ombudsmannen könsneutralt, som *han eller hon*. I den 39 träffen använde man såväl det maskulina pronomenet *han* vid ett tillfälle och de könsneutrala pronomenen *han eller hon* vid ett annat tillfälle för samma beteckningen (*den person som lämnad in klagomålet*). Se meningen nr. 55 och 42 i tabell 3.

8) Ombudsmannen ska, såvida <i>han eller hon</i> inte avsätts eller avlider, utföra sina uppgifter till dess att en efterträdare övertar ämbetet. (<i>Arbetsordningen</i> 2010:113; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)	8) Der Bürgerbeauftragte bleibt bis zum Amtsantritt <i>seines</i> Nachfolgers im Amt, außer im Falle des Todes oder der Amtsenthebung. (<i>Geschäftsordnung</i> 2010:123; utgivare: Europaparlamentet min kursivering)
21) Ombudsmannen ska på grundval av de kriterier som fastställs i fördraget och i stadgan avgöra om ett klagomål ligger inom <i>hans</i> ämbetsområde eller inte och, om så är fallet, om det är tillåtligt. <i>Han</i> får begära att den person som lämnat in klagomålet lämnar ytterligare uppgifter eller handlingar innan <i>han</i> fattar sitt beslut. (<i>Arbetsordningen</i> 2010:163; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)	21) Der Bürgerbeauftragte entscheidet auf der Grundlage der im Vertrag und im Statut festgelegten Kriterien darüber, ob eine Beschwerde in <i>seinen</i> Zuständigkeitsbereich fällt, und falls ja, ob sie zulässig ist. <i>Er</i> kann den Beschwerdeführer auffordern, weitere Informationen oder Dokumente beizubringen, bevor <i>er</i> diese Entscheidung trifft. (<i>Geschäftsordnung</i> 2010:177; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)
55) <i>Den person som lämnat in klagomålet</i> har i enlighet med bestämmelserna i artikel 13.3 rätt att ta del av ombudsmannens handlingar angående <i>hans eller hennes</i> klagomål. (<i>Arbetsordningen</i> 2010:166; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)	55) <i>Der Beschwerdeführer</i> ist befugt, vorbehaltlich Artikel 13 Absatz 3 die Akte des Bürgerbeauftragten zu <i>seiner</i> Beschwerde einzusehen. (<i>Geschäftsordnung</i> 2010:180; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)
42) <i>Den person som lämnat in klagomålet</i> kan kräva att få se handlingarna på plats. <i>Han</i> kan begära att ombudsmannen tillhandahåller kopior av alla handlingar i ärendet eller av specifika handlingar. (<i>Arbetsordningen</i> 2010:166; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)	42) <i>Der Beschwerdeführer</i> kann das Recht auf Akteneinsicht vor Ort ausüben. <i>Er</i> kann vom Bürgerbeauftragten eine Kopie der gesamten Akte oder von in der Akte befindlichen spezifischen Dokumenten anfordern. (<i>Geschäftsordnung</i> 2010:181 ; utgivare: Europaparlamentet; min kursivering)

Tabell 3. Exempel ur analysen av arbetsordningens på meningsnivå

4.1.2 Analys av arbetsordningen med fokus på den höga/e representanten

En funktionsbeteckning fick särskild uppmärksamhet i denna uppsats, nämligen Lady Ashleys funktion som kommissionens vice ordförande/unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik. Eftersom Lady Ashley är den första person som innehar denna position, och hon är en kvinna, ville jag undersöka hur man valde att referera till hennes funktion i arbetsordningen. Det visade sig att man på tyska valde att anpassa funktionsbeteckningen efter hennes kön, det vill säga man skrev *Vizepräsidentin* [sv. *kvinnlig president*], medan man tre av fyra gånger på svenska valde att skriva *den höga representanten* och en gång *den höge representanten*. Se tabell 4:

	Svenska	Tyska
1. Könsmarkerande – manlig (den höge representanten)	1	0
2. Könsmarkerande – kvinnlig (den höga representanten) / Die Vizepräsidentin	3	4

Tabell 4 . Analys av arbetsordningen med fokus på den höga/e representanten

4.1.3 Analys av förekomsten av funktionsbeteckningar

I tabell 5 presenteras en utförlig lista med alla funktionsbeteckningar på svenska och tyska och uppgifter om hur ofta de förekom i analysmaterialet. Funktionen som nämns oftast likväl på tyska som på svenska är ombudsman [de. *Der Bürgerbeauftragte*], sedan *ledamot* [de. *Mitglied*] fast ledamot förekommer tre gånger oftare på svenska än *Mitglied* på tyska. *Ledamöter* förekom bara en gång på svenska, medan dess motsvarighet *Mitglieder* förekommer sju gånger på tyska, vilket antyder att man hellre använder pluralformen på tyska än på svenska. Alla andra funktioner förekommer mer eller mindre lika ofta på svenska som på tyska.

Dock är det tydligt att plural används mycket oftare på tyska än på svenska. Tre av elva funktionsbeteckningar på tyska skrivs i plural (*Mitglieder*, *Petenten*, *Personen*), det vill säga 10 av 76 träffar refererar till plural, medan det bara fanns en enda träff på svenska då man använde plural (*ledamöter*). Eftersom *ledamot* förekom i över 30% av alla träffar, tyder det på att plural inte tycks användas som en alternativ omskrivning för att skriva könsneutralt på svenska. Däremot verkar det vara ett välkommet alternativ på tyska, då antalet träffar i singular och plural är ganska lika.

Funktion (sv)	Antal	Andel %	Funktion (de)	Antal	Andel %
1. Ombudsman	34	40,48	1. Bürgerbeauftragte	30	40,54
2. Ledamot	27	32,14	2. Mitglied	9	12,16
3. Talman	7	8,33	3. Präsident	11	14,86
4. Ledamöter	1	1,2	4. Mitglieder	7	9,46
5. Kommissionens ordförande	3	3,57	5. Präsident der Kommission	3	4,06
6. Nominerade kommissionsledamoten	2	2,38	6. Designiertes Kommissionsmitglied	4	5,41
7. Kommissionens vice ordförande/den höga/e representanten	4	4,76	7. Die Vizepräsidentin der Kommission/Hohe Vertreterin der Union für Außen- und Sicherheitspolitik	4	5,41
8. Den person som lämnat in klagomålet	2	2,38	8. Beschwerdeführer	2	2,7
9. Generalsekreteraren	2	2,38	9. Generalsekretär	2	2,7
10. Framställaren	1	1,19	10. Petenten	1	1,35
11. Person	1	1,19	11. Personen	1	1,35
	84	100		74	100

Tabell 5. *Analys av arbetsordningen – funktionsbeteckningar*

4.2 Resultat av intervjuundersökning

I det här avsnittet presenteras resultaten av intervjuundersökningen som genomfördes med två tyska och två svenska översättare som arbetar på Europaparlamentet i Luxemburg. I de följande avsnitten redogörs resultaten av de sex frågorna som jag ställde till översättarna i exakt samma ordning som frågorna ställdes under intervjuens gång (se avsnitt 4.2.1) samt ytterligare aspekter som kom upp under samtalen som inte var direkt kopplade till frågorna fast ansågs som intressanta (se avsnitt 4.2.2).

Namnen på översättarna är fiktiva och har ingen koppling till de intervjuade personerna. De olika namnen bestämdes av en slump och är i alfabetisk ordning. Det resulterade i att de två svenska översättarna heter Anton och Bertil och de tyska översättarna heter Christian och David.

4.2.1 Fråga 1-6

Fråga 1. Hur viktigt tycker du att könsneutralt språk är?

Tre av de fyra översättarna tyckte att könsneutralt språk är viktigt. Christian var den översättare som var mera kritisk. Han argumenterade att det inte spelar någon större roll för honom i privatlivet och att problemet på arbetet sällan kommer upp, varken i frågor eller ändringsförslagen som är dokument på Europaparlamentet och att det enda problemet som ibland uppstår är när man skriver om funktioner som ska tillsättas. David var en av författarna av rekommendationshäftet på tyska (*Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament* 2009; utgivare: Europaparlamentet) som tyckte att könsneutralt språk är viktigt och att han till och med försökte att göra sina kollegor uppmärksamma på hur viktigt det är.

Die Frage wie wichtig ist das - mir, als demjenigen der die Broschüre mitbearbeitet hat – mir ist das sehr bewusst und ich hab es versucht auch anderen bewusst zu machen, aber es kommen nur wenige Rückfragen darüber, was man machen soll. Ich glaube die Kollegen machen das nach der Broschüre und nach dem was sie damals zur Kenntnis genommen haben, das Ganze ist ja auch schon wieder drei Jahre her. Ich gehe aber davon aus, dass dieser Usus eingeführt ist. (David.)

[sv.: Jag som var delaktig i skrivandet av häftet, är väldigt medveten om det och jag försöker att uppmärksamma andra, fast det är sällan någon som frågar mig vad den skulle göra. Jag tror att mina kollegor gör översättningar enligt häftet och vad de själv införde, när häftet kom ut, men det har redan gått tre år sen det kom ut.] (David; min översättning)

Fråga 2. Tycker du att det har lagts mer vikt på att översätta könsneutralt under de sista åren?

De flesta av de tillfrågade översättarna ansåg att det inte har lagts mer vikt på att översätta könsneutralt. Bertil berättade dock att könsneutralt språk är ett tema som diskuteras på svenska enheten och att en viktig aspekt i det hela är att originalet är könsneutralt:

Det vet jag inte om... det är ett ständigt tema som vi har uppe. Men vad som har lagts större vikt på, det vet du ju, att man ska ha könsneutrala ord i original. För att det största arbetet måste göras i originaltexten så att den blir könsneutral. Så att man inte skriver "he", i en sådan text, som kan uppfattas som att det bara är män som finns här i världen. (Bertil)

De två tyska översättarna tyckte att det har lagts mindre vikt på könsneutralt språk. Christian berättade att trots att häftet skrevs för intern användning och dessutom var mer en rekommendation än riktlinje, uppkom det kritik i medierna för att Europaparlamentet ville föreskriva könsneutralt språk. Samtidigt kritiserades texterna för att inte vara tillräckligt könsneutrala av några Europaparlamentets ledamöter.

Fråga 3. Finns det regler -om att översätta könsneutralt- som du tänka på när du översätter?

Tre av översättarna hade läst häftet om könsneutralt språk som gavs ut av Europaparlamentet och den fjärde, det vill säga en av de tyska översättarna visade sig vara en av författarna som skrev den tyska utgåvan. När jag frågade de andra tre översättarna om de tänkte på några särskilda rekommendationer när de översatte, så var det bara en som svarade och refererade direkt till häftet. När jag tog fram häftet kom dock reaktioner så som ”just det. Den har jag sett” (Anton). Christian hade det även någonstans på skrivbordet. Reaktionen tyder på att könsneutralt språk är i översättarens tankar när de översätter och att de till och med läste rekommendationerna. Då det inte är ett problem som de möter dagligen och häftet endast ger rekommendationer och inte föreskriver hur översättarna ska göra i enstaka fall, valde de en egen strategi för att översätta på ett könsneutralt sätt. En av översättarna refererade till exempel till de allmänna språkliga regler som återfinns i det svenska språket.

Det är ju allmänna språkliga regler. Så att det... och det har ju inte direkt med könsneutralitet att göra. Men då är det frågan om adjektivböjning, om det ska stå ”e” eller ”a”. (Bertil)

Wir haben dieses Heftchen und das liegt hier auch irgendwo. Aber dadurch, dass es irgendwo liegt siehste schon, dass es relativ selten vorkommt, das Problem. (Christian)

[sv.: Vi har det där häftet som också ligger här någonstans. Men eftersom det inte ligger längst upp, kan du se att problemet sällan kommer upp.] (Christian; min översättning)

Fråga 4. Vad tycker du om bestämmelserna om könsneutralt språk? Tycker du att de nya bestämmelserna är ”rimliga” – respektive, tycker du att det har gått för långt?

I stort sett tyckte alla att bestämmelserna var rimliga och inte överdrivna. Enligt den tyska översättaren David, som var en av häftets författare, var målet att hitta en minimigräns. Det vill säga att de inte ville att häftet varken skulle bli för stort eller ohanterligt, vilket de tycks ha lyckats med. Anton nämnde att det hade varit smidigt om man, som på finska hade ett ord som refererar till båda könen (hän/hen) och kom på en egen strategi när det gäller att skriva *han* eller *hon* respektive *henne* eller *honom*:

Och då har jag faktiskt på eget initiativ – inget jag någonsin har läst – men då skriver jag ”han eller hon” men ”han” först, för att det blir alfabetiskt, däremot ”henne eller honom”, för att det är också alfabetiskt med ”henne” först. [...] Nej för svenskan tycker jag nog inte att det går för långt. Jag tänker bara, att det är någon som har föreslagit om vi inte kan importera det till svenska, just när man borde skriva ”han eller hon”, så skriver man ”hen” och så säger man att det gäller båda. Det hade varit en väldigt smidig lösning tycker jag. (Anton)

En annan intressant aspekt berättade Bertil om, nämligen att man börjar bli kontraproduktiv, genom att man börja ladda ord som är könsneutrala med ett kön:

Ja, bestämmelserna är väl bra om man tänker på den underliggande frågan. Om att ansträngningarna för att få ett språk könsneutralt kan bli kontraproduktivt eftersom man laddar vissa ord, som egentligen är könsneutrala från början, med ett kön. Helt plötsligt så börjar man tolka ”chairman” till exempel. Så ser man att det skulle vara en man, så blir det ”chairperson” och ”chairwoman” och plötsligt börjar man markera kön, och jag tycker ju att i professionella situationer ska könet inte spela någon roll. Och det behöver inte vara markerat för den ena eller andra rollen. Att folk har en yrkesroll och det spelar ingen roll om man är man eller kvinna. Medan det här med tyskan som jag är väldigt emot egentligen, när man börjar specificera, då börjar man precis som om det skulle spela någon roll om det är en kvinnlig medborgare eller en manlig medborgare i situationen. (Bertil)

Det stämmer också överens med Christians åsikt som var att om man har en kvinna i en viss yrkesroll som på tyska innehåller ändelsen – man, hans exempel var Außenhandelskaufmann att det är absurt

om man skulle anse kvinnan som en man, bara för att hon har den här yrkesbeteckningen. Enligt honom har det visserligen sitt historiska ursprung, med idag är det ingen som tänker på det längre.

Ja ja. Nimm mal... Außenhandelskaufmann oder so was. Natürlich kann man die Theorie vertreten, hier wird ausgedrückt, dass derjenige ein Mann ist. Aber ich finde es schon absurd, wenn eine Frau diesen Titel erwirbt, dann ist sie natürlich offenbar kein Mann und sie wird es auch dadurch nicht, wenn ich sage „Frau Müller hat eine Ausbildung zum Bürokaufmann absolviert“ meinetwegen. [...] Verstehe ich alles, aber das ist heute einfach nicht mehr so. Wir müssen jetzt unbedingt die formale Ebene, sprich wie die Sprache historisch gewachsen ist, was sie früher mal ausgedrückt hat, was heute aber nur noch formal da ist, also dieses „-mann“ müssen wir jetzt partout in die neuen gesellschaftlichen Gegebenheiten anpassen, damit sie sich diese auf dieser Ebene widerspiegeln... (Christian)

[sv. Ja, ja. Om du nu skulle ta... Außenhandelsmann [sv. handelsman] eller något liknande. Helt klart kan man här ”representera” teorin, att denna person är en man. Men jag tycker att det är absurt om en kvinna innehar titeln, så är hon uppenbarligen ingen man, och hon kommer inte heller att bli en genom att jag säger ”Fru Müller gick en utbildning till handelsman” visst [...] Det förstår jag, men det är bara inte längre så idag. Vi måste nu verkligen försöka att på den formella nivån, vill säga hur språket utvecklades historisk, vad den uttryckte då, men idag bara finns formellt, alltså ”-man”, nu måste vi absolut anpassa det till samhällets omständigheter, som speglas på denna nivå...] (Christian; min översättning)

Fråga 5. Vill du ge några exempel på terminologi som du har haft svårigheter att översätta.

Det verkade som de flesta översättarna inte hade stora svårigheter med att översätta könsneutralt. På frågan om de kunde ge mig några exempel på terminologi som de har haft svårigheter med att översätta, kom de flesta inte på någonting direkt.

Generellt tycker jag nog inte det. Något som till exempel. talman har alltid varit talman här, även när det har varit *Simone Veil*, till exempel. – det har funnits ganska många kvinnor. (paus) Så det hoppas jag att det stannar så, bara för enkelhetens skull. (Anton)

... nej, jag har inte tänkt på det. Har du samlat på några exempel? (Bertil)

Efter det att jag nämnt några exempel (höge/höga representanten/chair/chairman) återgav översättarna följande om denna funktion:

Just den här posten, det har ju bara varit en kvinna i så länge, men titeln kan man väl knappast ändra när det kommer en annan person. [paus] Nej, jag kan inte komma på någonting direkt nu. För att jag kan tycka att den ”höga representanten”, den skulle både fungera, kanske i vilken fall som helst, för då kan man se det som ett adjektiv i bestämd form - och nej, något annat exempel kan jag inte komma på nu. (Anton)

ja ja die Ashton meinst du. Die Hohe Vertreterin. Ja da haste schon ein Problem, das stimmt. Im Singular ist die Sache immer viel brisanter als im Plural. Also wenn ich jetzt sage, die „Hohen Repräsentanten“ meinetwegen der EU oder UNO oder sonst etwas, dann ist es ja wesentlich geschlechtsneutraler vom Sprachempfinden her, als wenn man sagt, „der Hohe Repräsentant Lady Ashton“, das geht einfach nicht. Also da ist das Maskulinum einfach nicht generisch, sozusagen. Insofern, das stimmt. Da haben wir ein echtes Problem. Wir übersetzen ja die Hohe Vertreterin konsequent feminin, da sie ja Lady Ashton ist. Das hat den Nachteil, dass du in einigen Jahren wenn das Amt dann vielleicht ein Mann übernimmt, ein Problem hast. Zumindest im Deutschen. Das muss ja dann an tausenden von Stellen geändert werden, in Webseiten und so weiter. (Christian)

[sv.: ja ja du menar hon Ashton. Den höga representanten. Ja då har vi ett problem, det stämmer. I singular är saken mera brisant än i plural. När jag nu skulle säga ”den höga representanten” för min del av EU: n eller FN eller något annat, så blir det mycket mera könsneutralt enligt språkkänslan som när man säger ”den höge representanten Lady Ashton” det går helt enkelt inte. Det maskulina är inte helt enkelt generiskt, så att säga. Om man ser det så, så stämmer det och då har vi ett riktigt problem. Vi översätter ju den höga representanten konsekvent feminint, för att hon är ju Lady Ashton. Det har

nackdelen att, om ett par år när kanske en man tar över hennes funktion, man få ett problem, och så vidare på tyska. Det måste sen ändras på tusen olika ställen, på hemsidor och så vidare.] (Christian; min översättning)

Det visade sig att det verkar vara ett större problem i det tyska språket än i det svenska. Enligt Christian är det svårt att ge en kvinna, i det här fallet Lady Ashton, en manlig funktion. På svenska är det inte lika känsligt, men det verkar som översättaren ändå bestämde sig för att anpassa det bestämda adjektivet till det kvinnliga könet, det vill säga att man skriver den höga representanten. Även om man kunde argumentera som Anton att det är könsneutralt genom att man kan anse det här exemplet som ett vanligt adjektiv i bestämd form.

Fråga 6. Vad tycker du om de fyra rekommendationerna? Vilken omskrivning använder du mest och varför?

Alla översättare var överens om att passiv form generellt sett är en bra lösning. Upprepningar däremot ansågs som en lösning fast tre av fyra översättare var lite tveksamma om de verkligen skulle använda dem. Anton argumenterade att såväl substantivering som upprepningarna gör att texten bli väldigt tung, medan Bertil tyckte att upprepningar är bra eftersom det ”är bättre med tydligheten och man är på svenska inte så känslig och kan upprepa samma ord flera gånger” (Bertil). Christian tyckte att upprepning är en möjlighet, fast han i det fallet som var ett exempel ur häftet, tyckte att det var en bättre lösning att använda generiskt maskulinum, eftersom upprepningar inte direkt hjälper när man skriver på tyska. Substantivering och utelämnanden anses alltså som mycket tveksamma. Plural däremot anses som en bra lösning. David sade under intervjun att det första han gör är att försöka skriva om meningen i plural och den här metoden konsekvent. Anton ansåg att det fungerar utan tvekan och även Christian tyckte att plural är en bra alternativ, eftersom det blir könsneutralt enligt hans språkkänsla.

Absolut, att den första här med plural. Det är någonting som jag använder hela tiden. [...] Substantivering är ju lite tveksamt, eftersom grundreglerna för vår översättning är ju, om du tänker då, det ursprungliga källspråket var ju alltid franska och det är ju ett extremt substantivtungt språk, de ursprungliga riktlinjerna när vi började översätta EU-text som då till väldigt stor del var formulerad på franska, även om vi många gånger översatte via engelska, så var det att undvika substantivering och i möjligaste mån försöka skriva om med verb, med finita verb, så den är väl mer tveksam, och här till exempel ”den utvisade” – den kan man ju – jag tycker att det här igen är formellt sätt könsneutralt. Den utvisade kunde lika väl kunna vara en kvinna. Men här är det ju många som kan vilja börja tolka, i och med att det kan kopplas till en maskulin böjning, att den inte är feminin. Den är ju förstås, det här är också ett bra sätt, för vi är ju inte så känsliga i svenskan för att upprepa samma ord i en text. Vi kan ha samma ord hundra gånger, och det är bättre med tydlighet medan man har en väldig aversion mot det här på franska, att man vill gärna hitta på många olika konstruktioner, då är det här absolut en användbar strategi. Utelämnande... ja, det är ju också... många gånger så är du ju sådana här saker som... det här... är personligt, en personlig översättningsstil och vissa gör ju betydligt större omskrivningar i texten, för att få en kortare och smidigare svenska. Men jag hör till den skolan som översätter så ordagrant som möjligt (Bertil)

Ja und wo immer ich kann, verwende ich die Formen im Plural und empfehle das auch anderen. [...] „Er oder sie“ schreiben wir fast nie in der Mehrheit. Ich kann jetzt aber auch keinen Fall konstruieren in dem ich „der Antragssteller / die Antragstellerin“ schreiben müsste, bzw. „der Unternehmer/die Unternehmerin“, da wäre Deutsch um ein vielfaches umständlicher als Schwedisch [...]. Weil „medborgare“ ist wunderbar für alle. (David)

[sv.: Ja och överallt då jag kan göra det, använder jag plural och rekommenderar även andra att göra det.[...] ”Han eller hon” skriver vi nästan aldrig, för det mesta. Jag kan nu inte heller konstruera ett exempel där man skulle skriva ”den sökande(maskulin)/den sökande(feminin)” respektive ”den arbetsgivaren (maskulin)/ den arbetsgivare (feminin), då vore tyska mycket mera omständlig än svenska [...] eftersom ”medborgare” är underbart för alla] (David; min översättning)

Christian svarade på frågan om vad han tyckte om den könsneutrala lösningen att upprepa huvudordet att det på tyska inte riktigt lösa något problem. Skillnaden på tyska är att den här lösningen bara är effektiv, så länge den första funktions grammatikaliska form är neutral. Hans tankar kunde till och med ifrågasättas om man kan anser upprepning som könsneutralt, i alla fall på tyska. Han funderade också över om ett pronomen kunde vara mera maskulint än själva ordet, som ersätts:

Das bringt dir ja nur was, wenn die erste Form neutral ist, also wenn du damit das Problem löst. Wenn die das auch nicht richtig löst, dann ist es egal. Naja. Dann muss man überlegen ob das Personalpronomen maskuliner ist als das Wort selbst, das es ersetzt. (Christian)

[sv.: Det hjälper ju bara om den första formen är i neutrum, om du vill lösa problemet. Om det inte riktigt löser problem så spelar det ingen roll. OK då. Då måste man fundera över om pronomen är mera maskulint än själva ordet, som den ersätter.] (Christian)

4.2.2 Ytterligare synpunkter

När jag intervjuade Christian var det tydligt att han respekterar och använder rekommendationerna på arbetet fast han i privatlivet inte tycker att könsneutralt språk spelar någon större roll. Under intervjuens gång bad jag honom att översätta följande engelsk mening ur rekommendationshäftet på svenska, till tyska: “**No one** may be extradited to a State where there is a serious risk of that **he [or she]** would be subjected to the death penalty” (*Könsneutralt språk i Europaparlament 2009:11* utgivare: Europaparlamentet). Han översatt meningen på följande sätt:

Es darf niemand an einen Staat ausgeliefert werden, wo er (würde man umgangssprachlich erst mal sagen), dass [pause] wo er Gefahr läuft zum Tode verurteilt zu werden. (Christian)

[sv.: Ingen får utvisas till en stat, i vilken han (som man skulle säga för det första i vardagsspråket), att [paus] där han löper risk att dömas till döden] (Christian min översättning)

I den här meningen, så valde översättaren att säga *er* [sv. han] och när jag frågade honom om han också skulle skriva *han* om det nu var en riktig översättning, svarade han att det var en bra fråga och det fick honom att reflektera över om han skulle skriva *han* eller inte.

In Parlamentstexten? Schwierig... Du kannst im Deutschen natürlich auch auf Personen gehen. „Es darf keine Person an einen Staat ausgeliefert werden, wo sie (in diesem Falle aber geschlechtsneutrales sie, da es ja die Person ist), wo sie Gefahr läuft zum Tode verurteilt zu werden.“ Hier würde ich wahrscheinlich um Knatsch zu vermeiden, jetzt überlege ich gerade, ist es vielleicht um Knatsch zu vermeiden, dass ich vielleicht auf Person gehen würde, oder ist es schon so, dass ich hier die männliche Form, sogar ganz ehrlich vom Sprachgefühl her, als männlich empfinde. „Niemand darf an einen Staat ausgeliefert werden, wo er Gefahr läuft, zum Tode verurteilt zu werden“. Das ist so ein Grenzfall. Vielleicht ist es auch 20 Jahre Training, oder 25, dass es innerlich schon so ein Alarmsignal angeht und man sagt „ach so“, dass ist hier vielleicht ein bisschen zu männlich. Was natürlich meiner grundsätzlichen Meinung widerspricht von der ganzen Geschichte. Vielleicht würde ich es hier sogar ehrlich gesagt vermeiden, entweder durch „Person“ oder durch ein „man“ - „wo man zum Tode verurteilt werden kann“ oder „wo die Todesstrafe droht“, in dem man das Subjekt völlig vermeidet. (Christian)

[sv.: I parlamentstexter? Det är svårt... Man kan så klart använda “Personen” [sv. personer] i tyskan. ”Ingen person får utvisas till en stat, i vilken (i det här fallet är det könsneutralt, eftersom *sie* [sv. *hon*] riktas till personen) den löper risk att dömas till döden.” Här skulle jag, för att kunna undvika konfrontation, nu måste jag tänka, är det för att jag vill undvika konfrontation att jag väljer att skriva person, eller är det för att jag tycker att den manliga formen helt ärligt skulle tycker att det är manligt enligt min språkkänsla.” Ingen får utvisas till en stat, i vilken han löper risk att dömas till döden”. Det är en gränsfall. Kanske efter 20 års träning, eller 25, aktiveras inuti en alarmsignal och man säger ’just det’ det är nog lite för manligt. Vad som klart säger emot min egentliga åsikt om allt det här. Ärligt sagt skulle jag här nog undvika det här genom att skriva ”person” eller ”man” – ”där man löper risk” eller ”där dödsdomnen riskeras”, genom att man undviker subjektet helt och hållet.] (Christian; min översättning)

Det visade sig att han, trots att han hade en kritisk inställning mot det könsneutrala språket i privatlivet, själv blev medveten om att han faktiskt tänker på det när han översätter. Hans språkkänsla fick honom att undvika att skriva *han* eftersom det lät för manligt och att han valde därför hellre att göra det könsneutralt. Det här visar att könsneutralt språk verkar vara ett tema som alla översättare någon gång blir konfronterad med, men att det för det flesta inte händer medvetet utan att det är själva språkkänslan som avgöra hur man väljer att formulera en sådan mening.

Ett annat intressant faktum dök upp under intervjun med David som berättade att alla *Petent* [sv. *framställare*] bara ska finnas i pluralformen i den tyska versionen av arbetsordningen, det vill säga att man skriver *die Petenten* istället av *der Petent* [sv. *framställaren (maskulinum)*] i hela arbetsordningen.

Dann hat X bestimmte Wörter wie zum Beispiel Petent immer in der Geschäftsordnung geändert und in Plural gesetzt und die Geschäftsordnung wurde in dem Sinne überarbeitet, so dass es überall heißt, *die Petenten*. (David)

[sv.: Sen ändrade X vissa ord i arbetsordningen och omformulerade det till plural. Arbetsordningen bearbetades på det sättet att det nu överallt står *die Petenten (framställarna)*]. (David; min översättning)

En annan funktion som han nämnde, då han kunde tänka sig att man använder mycket i plural var *der Abgeordnete*. Christian berättade ytterligare att en kollega gjorde preciseringar av hans utkast av rekommendationshäftet på tyska (han var som sagt en av författarna till rekommendationshäftet som skrevs på tyska). De skrev om arbetsordningen och angav att översättaren alltid måste, när det gäller ordet *Präsident* [sv. president], akta sig för att i arbetsordningen inte skriva *Präsident/Präsidentin* [sv. manlig president / kvinnlig president] men att översättaren måste ta hänsyn till det, ifall en kvinna skulle bli president i framtiden.

En annan intressant fakta angående könsneutralt språk på tyska gällde den så kallade *Binnen-I*. Den *Binnen-I* fick jag veta, används överhuvudtaget inte på tyska. Enligt David beror det bland annat på att många texter av Europaparlamentet inte bara är skriftliga utan också presenteras muntligt. Problemet med *Binnen-I* är att det inte finns ett bra sätt att uttala till det. Till exempel är det svårt att uttala *StudentInnen* på ett sätt där det framgår att man pratar såväl om *Student* och *Studentinnen* [sv. manliga studenter och kvinnliga studenter]. Det är svårt för lyssnaren att förstå att det här handlar sig om ett könsneutralt beteckning och det inte bara pratas om *Studentinnen* [sv. de kvinnliga studenterna].

En annan aspekt som kom upp under intervjun var hur mycket utrymme en översättare har för att kunna förändra, respektive anpassa en text, en fråga som också togs upp i teoridelen se avsnitt 2.2 .

Eller om vi får en skrivelse som vänder sig till medborgarna, om det är någonting som ska användas på svenska eller på en webbsida, då har man ju en helt annan möjlighet att skriva om, då tänker man ju i andra termer. Det är ju en sluttext, som ska nås direkt av svenska medborgare, vi översätter ju mycket arbetstexter, det är bara den preliminära versionen av en sluttext som ska antas i ett långt senare skede och vår [paus] vi är som en servicefunktion. För att det inte är meningen att ledamöterna ska behöva kunna alla språk, de ska kunna förstå varje steg. Och ibland är det viktigt att veta för en svensk ledamot vad en annan ledamot faktiskt har skrivit. Och inte bara att det ska låta perfekt på svenska. (Bertil)

Hur bland annat Bertils svar hänger ihop med teoridelen (avsnitt 2.2), där frågan ställdes hur mycket makt en översättare har när det gäller att ändra texten, diskuteras i det följande avsnittet (se avsnitt 5).

5. Diskussion

I det följande ska jag dels sammanfatta analysen av arbetet, dels sätta resultaten av arbetsordningsanalysen i relation till vad som framkom i intervjuerna. Efter det kommer jag att besvara de olika frågeställningar som togs upp i teoridelen och metoddelen.

Först kommer jag att diskutera resultaten av analysen av arbetsordningen med resultaten av intervjuerna angående funktionsbeteckningar, pronomen och adjektivböjningen. I analysen av arbetsordningen undersöktes **funktionsbeteckningar** och dessa **pronomen**. Det visade sig att man i de flesta fall refererar till de olika funktionerna med de könsneutrala pronomen *han eller hon*, fast det också fanns ett stort antal träffar, där man refererade till ombudsmannen som *han*. Ett annat sätt att markera genus i arbetsordningen sker genom **adjektivböjningen**, i det här fallet visade det sig att man valde att anpassa adjektivet till funktionens innehavare (*den höga representanten*). I den tyska översättningen följer man inte svenska exemplet att skriva *han eller hon* respektive *er oder sie*, utan man anpassar pronomen enligt funktionens grammatiska kön, det vill säga att man refererar till *Präsident* [sv. manlig president] med *er* [sv. han], till *Mitglied (neutrum)*[sv. ledamot] med *es* [sv. den/det] och till alla funktionsbeteckningar i plural som i *Mitglieder* [sv. ledamöter] med *sie* [sv. de]. Ett intressant faktum är att det varken på tyska eller svenska används ett pronomen som refererar till den höga representanten. Man kan argumentera att det helt enkelt inte fanns ett behov att använda ett pronomen i de meningarna, men det hade varit intressant att se om man valde att skriva *hon* respektive *sie*. *Er oder sie* [sv. *han eller hon*] används inte i översättningar till tyska. Det förekom inga träffar i arbetsordningen och David bekräftade att det inte ansågs som ett alternativ att i de tyska översättningarna skriva: “er oder sie schreiben wir fast nie” (David) [sv. han eller hon skriver vi nästan aldrig på tyska] (se fråga 6 i avsnitt 4.1.1 och avsnitt 4.1.3).

När man jämför resultaten av intervjun och analysen av arbetsordningen, kan man konstatera följande angående upprepningar av huvudordet. **Upprepningar** av huvudordet förekom mycket ofta i båda språken, fast antalet var högre på svenska än på tyska. Antalet upprepningar visade sig vara högre jämfört med kategorierna med användning av substantivering, **utelämnanden** och plural. Utelämnande ansågs av översättarna som ett väldigt tveksamt alternativ, vilket också återspeglades i arbetsordningen, där utelämnande bara förekom ett enda gång på tyska i det undersökta materialet. Upprepningar kan därmed anses som en acceptabel lösning även om tre av fyra översättare var lite tveksamt inställda mot dessa alternativ. Jag håller med om att texten blir mycket tydligare när man upprepar funktionsbeteckningar, framförallt i en text som arbetsordningen, då alla funktionens roller och uppgifter definieras. Men även den fjärde översättaren, Christian, har en poäng när han påpekade att det i alla fall på tyska inte löser problemet när man upprepar en term, eftersom den första termen i så fall måste vara i neutrum. Om den första termen inte är i neutrum, som till exempel i *der Präsident (m)* [sv. president] och man väljer att upprepa termen, så är det grammatiska könet i båda fallen maskulinum och även när man ersätter ordet med ett pronomen, i det här fallet *er* [sv. *han*], så kan man inte påstå att det är könsneutralt på tyska. Frågan i det här fallet, som Christian mycket riktigt ställde är, om ett pronomen kan anses som mer eller mindre maskulin än själva termen (se avsnitt 4.1.1 och fråga 6 i avsnitt 4.2.1).

En annan väl mottagen omskrivning när man vill översätta könsneutralt har visat sig vara **passiv**. Som beskrevs i avsnitt 4.2.1 fråga 6 var översättarna överens om att passiv är generellt sett en bra lösning. Passiv spelade ingen stor roll i undersökningen av arbetsordningen, eftersom sökorden för materialet

ur arbetsordningen var tänkt för att hitta funktionsbeteckningar och pronomen. Vidare hade det varit svårt att hitta sökkriterier för att hitta passivkonstruktioner i arbetsordningen. Det finns några enstaka fall med passivkonstruktionerna som presenterades i kategorien 3 i tabell 1. Passivkonstruktionerna räknades in i analysen, men eftersom alla sökorden var på svenska, fanns det en obalans gällande passivkonstruktionerna. Eftersom det var lättare att se när man valde en passivkonstruktion på tyska jämfört med den svenska versionen än vice versa fick passiv inget större utrymme i den här uppsatsen. Det berodde på att de svenska träffarna som en logisk följd måste innehålla ett av sökorden och passiv därmed nästan uteslöts, medan det var enklare att hitta passivkonstruktionerna på tyska, eftersom jag kunde jämföra var man valde att använda passiv på tyska, medan man till exempel använde ett pronomen på samma textställe i den svenska översättningen.

Omskrivning med **substantivering** förekom vare sig på svenska eller tyska i analysen av arbetsordningen. Man kan utgå ifrån att det inte fanns några exempel på substantivering, eftersom arbetsordningen är ett viktigt dokument som innehåller alla funktioner och deras uppgifter, det vill säga att funktionen är konkreta och det misstänks att substantivering inte refererar till konkreta funktioner utan till mera allmänna beskrivningar av personer som i till exempel *den utvisade*. De intervjuade översättarna tyckte att substantivering är ett mera tveksamt alternativ och förmodligen inte skulle ha använt det i sina översättningar. Allt som allt kan man säga att substantivering inte verkar användas i praktiken, men att det är ett könsneutralt alternativ i teorin, även om det anses som ett mera tveksamt alternativ. (Se tabell 1, avsnitt 4.1.1 och fråga 6 i avsnitt 4.2)

Alla översättare var överens om att omskrivning med **plural** är en bra lösning. I arbetsordningen var träffen på tyska tre gånger högre än på svenska. Den enkla förklaringen för det är att pluralformen för substantiven kan anses som könsneutralt på tyska, och att framförallt den generiska maskulinum i plural är ett mycket välkommet alternativ när man vill undvika att markera genus på substantiven i singular på tyska. Att skriva om med plural är en lätt och enkel lösning för att kunna översätta könsneutralt på tyska. Den *generisches Maskulinum* [sv. generiska maskulinum] tas även upp i rekommendationshäftet på tyska (se avsnitt 3.3). Tre av elva funktionsbeteckningar på tyska är i plural (*Mitglieder, Petenten, Personen*), det vill säga att 10 av 76 träffar refererar till plural, medan det bara fanns ett enda träff på svenska då man använde sig av plural (*ledamöter*). Eftersom *ledamot* förekom med över 30 % av alla träffar, tyder det på att plural inte verkar användas som en alternativ lösning för att skriva könsneutralt på svenska. Däremot verkar det vara ett välkommet alternativ på tyska, där antalet träffar i singular och plural är ganska lika (2. Mitglied: 9 träff ; 5. Mitglieder: 7 träff; se tabell 3). Se också tabell 1 och fråga 6 i avsnitt 4.2.1.

Att man använder pronomen **han eller hon** för att ersätta huvudordet på svenska, är enligt översättarna ett bra alternativ. Ett annat alternativ som föreslogs var att man kunde införa det finska ordet *hän* i svenskan, ett pronomen som refererar till båda könen och man därmed kan undvika att skriva *han eller hon*. Dessutom tycks att Antons initiativ att skriva i alfabetisk ordning, det vill säga *han eller hon*, fast *henne eller honom* som en bra idé. Han valde att följa ordföljden alfabetiskt och ville därmed undvika att det maskulina pronomenet nämns först. Även om tendensen var tydlig enligt översättaren att man använder *han eller hon*, så visade det sig i analysen av arbetsordningen att man fortfarande använde sig av pronomen *han*, framförallt när man refererade till ombudsmannen, även då man tidigare i texten använde *han eller hon*. Det tycks att det inte gjordes med avsikt, det vill säga att man medvetet valde att markera ombudsmannen som maskulin i det här fallet, utan det misstänks att man antingen har glömt att uppdatera de avsnitten, eller att man refererade till funktionens innehavares kön och inte till själva funktionen (se även avsnitt 4.1.1 och fråga 4 i avsnitt 4.2.1).

Det var förutsebart att man använde sig ofta av de **maskulina pronomenen** på tyska, eftersom substantiven tillhör en av de tre olika klasser (maskulinum, femininum, neutrum) och att det är svårare att undvika det maskulina pronomenet på tyska (se tabell 1). Det maskulina pronomen refererar visserligen etnologisk till det manliga könet, fast man idag även inbegriper kvinnor när man har ett grammatikaliskt maskulin form för en funktion. Det är svårt att kunna fastlägga på tyska vilka funktioner som inbegriper båda könen, när själva funktionen har ett maskulint genus. Ett stort problem verkar vara presidentens funktion, eftersom den fick en särskild uppmärksamhet i rekommendationshäftet på tyska (se avsnitt 3.3), då man skrev att det bara inte finns ett sätt att uttrycka *der Präsident* på ett könsneutralt sätt. Det är förmodligen därför man valde att skriva *die Vizepräsidentin (f)* eftersom det inte verkar finnas en lösning på hur man kan göra funktionen könsneutralt. Att i kategorin 4 ur tabell 1 bara finns sexton träffar på tyska hänger ihop med det grammatikaliska könet. De flesta funktionsbeteckningar är maskulina (1. *Der Bürgerbeauftragte* ; 3. *Der Präsident*; 6. *Der Präsident der Kommission* ; 9. *Der Beschwerdeführer*; 10. *Der Generalsekretär*). Några få är generiskt neutrala (*das Mitglied*), generisk feminina (*die Person, die Vizpräsidentin*) eller generisk maskulin i plural (*die Mitglieder, die Petenten*). 64 % av funktionerna som presenteras i tabell 5 är maskulina, vilket förklarar varför antalet träffar i kategori 5 var så hög, framförallt med tanke på att *der Bürgerbeauftragte* nämndes mest i det undersökta materialet, vilket innebär att träffen i kategori inte kunde bli få.

Den höga representanten funktion visade sig att vara ett problem i såväl det tyska som i det svenska språket. Enligt Christian är det svårt att ge en kvinna, i det här fallet Lady Ashton, en manlig funktion. På svenska är det inte lika känsligt, men det uppstår ändå ett problem gällande adjektivböjning. Jobin (Jobin 2004a:35) tar upp denna aspekt, som behandlades i avsnitt 2.3 av det här arbetet, nämligen hur genus markeras med adjektivböjningen på svenska. I arbetsordningen bestämde man sig för att anpassa det bestämda adjektivet till det kvinnliga könet, det vill säga den höga representanten. Man kunde argumentera som Anton med att det är könsneutralt gentemot att man kan anse det här exemplet som ett vanligt adjektiv i bestämd form. Lady Ashtons funktion var ett bra exempel, eftersom det visade sig att man valde att anpassa genuset till henens funktionen. Svaret på varför man valde att göra det kunde vara faktumet att Lady Ashton är den första personen som innehar funktionen och det gäller att avvakta om man komma att ändra funktionen när hon inte längre är innehavaren. (Se tabell 4 och fråga 5 i avsnitt 4.2.1).

Lösningar som den så kallade **Binnen-I** eller *Präsident/Präsidentin* ansågs som orimliga. Enligt David får de två lösningarna inte användas i arbetsordningen, vilket också förklarade, varför det fanns inga träffar i det analyserade materialet. Ett annat skäl varför man inte använder de lösningar är att många parlamentstexter också används muntligt och det är svårt, respektive omöjligt att uttala det på ett sätt, som lyssnaren förstår att det här handlar sig om ett könsneutralt formulering.

Allt som allt kan man säga att översättaren tycker att könsneutralt språk är viktigt, men att det i stort sett har lagts mindre vikt på könsneutralt språk i allmän. Alla översättarna tog hänsyn till rekommendationerna ur rekommendationshäftet dock används de olika strategierna inte på samma sätt i det tyska och det svenska språket, eftersom genus konstrueras på olika sätt.

Efter att ha redogjort alla resultat från analysen ska jag besvara frågeställningarna som togs upp i teoridelen. I avsnitt 2.3 ifrågasatt Bettina Jobin om svenskan är könsneutral. Hon anser att "så länge kön på få undantag när enbart specificeras på kvinnor kan de svenska personbeteckningarna inte sägas vara könsneutrala" (Jobin 2004b) och att man först kan tala om ett könsneutralt språk "när kön inte längre specificeras för någotdera kön, eller alltid för båda könen" (Jobin 2004b). Vidare skrev hon att undersökningar visade att ett manligt pronomen som "generiskt pronomen i stor utsträckning leder till

att man associerar till män” på tyska (Jobin 2004b) och att associationen för kvinnliga försökspersoner ökade när man använde dubbla pronomen som, *han eller hon* (Jobin 2004b).

Frågan som togs upp i teoridelen var om svenska kan anses som könsneutralt och om det återspeglas i Europaparlamentets arbetsordning, om översättarna på Europaparlamentet delar Jobins åsikt att svenska inte är könsneutralt, samt om man Jobins förslag kan omsättas i översättningen. Jobin har visserligen ett poäng när hon skriver att man alltid skulle föredra det könsneutrala alternativet, om det fanns. Det verkar dock som hennes argument bara är hållbara i teorin och inte i ett praktiskt yrke som översättning. I den här uppsatsen undersöktes om man översätter könsneutralt i Europaparlamentet och det verkar som att man har hittat en bra lösning i att översätta könsneutralt, så länge man håller sig till rekommendationerna och undviker det generiska pronomen *han* när det handlar om en funktion och inte en specifikt manlig person. Man kan konstatera att svenskan är på en bra väg mot könsneutralitet, när det gäller översättning. Jobins teori om iconicitet, närmare bestämd att man skapar bilder och har vissa associationer när man tänker på en viss funktion eller yrke och att man lätt kan associera presidenten som manlig verkar rimlig. Dock har man kommit fram till att rekommendationerna hjälpte till att lyfta genusaspekten i språket, inte bara på Europaparlamentet utan också i Tyskland, där rekommendationerna fick uppmärksamhet i medierna. Det visar att man tar ämnet på allvar och det blir intressant att se hur språket kommer att utvecklas i framtiden och vilka ändringar som kommer att hända i det tyska och svenska språket. Simon och Jobin skrev att språket aktivt ingriper i meningsskapandet och därmed speglar realiteten och påverkar den. Med hjälp av de nya rekommendationer om könsneutralt språk i Europaparlamentet framhäver man att könsneutralt språk är viktigt eftersom den inte bara speglar dagens samhällssyn på teman utan också att man aktivt kan påverka samhällets syn på hur viktigt könsneutralt språk är, i det här fallet hur man kan påverka synen på det i EU länderna.

Om man kan anse tidpunkten för ekvivalens i språket som uppnått, frågeställningen som nämndes i avsnitt 2.2 och som Simon ifrågasatte, är mycket svårt att besvara. Allt som allt kan man säga att det har funnits en mycket positiv utveckling angående könsneutralt språk i Europaparlamentet, framförallt efter det att rekommendationshäften publicerades och anpassningar i stort sett skedde i alla former av parlamentstexter. Men det verkar som det fortfarande finns oklarheter om hur man ska översätta könsneutralt i enstaka fall. Det visade sig genom att man i arbetsordningen på svenska valde att referera till ombudsmannen som såväl *han* och *han eller hon*, samt att man refererade till Lady Ashton som *den höga* och *den höge representanten*. Problemet verkar vara förhållandet mellan funktionen och personen och att det inte alltid är lätt att bestämma sig för vilket alternativ man väljer, vilket inte betyder att arbetsordningen inte tar hänsyn till det könsneutrala språket. Man får inte heller glömma att översättarna också är människor, det vill säga att jag inte tror att de medvetet valde att skriva *han* istället för *han eller hon*, utan att det kan finnas flera förklaringar, som till exempel att de avsnitten glömde att anpassas eller att översättaren valde att anpassa funktionen till personen. Samma problem gäller för den tyska arbetsordningen då man valde att referera till Lady Ashton som *Vizepräsidentin (f)* och inte *Präsident*, eftersom funktionens innehavare är en kvinna, vilket man även gjorde på svenska. Problemet med tyskan är dock, som också Christian påpekade, att det är mycket krångligare att göra sådana anpassningar på tyska än på svenska, och så fort en man skulle ta över Lady Ashtons funktion, behöver man anpassa det i hundratals dokumenten och på webbsidor. Ett annat problem är att de flesta funktioner på tyska, som till exempel *Präsident* [sv. (maskulin) *talman*] är maskulin enligt det grammatikaliska könet och att det är svårt, respektive nästan omöjligt att hitta en könsneutral form av *Präsident* på tyska, då man varken kan formulera det maskulin eller feminin, dock inte könsneutralt (se avsnitt 3.3). Det är däremot inte alls enkelt att lösa det här problemet. Ett förslag vore att man

försökte hitta en könsneutral funktionsbeteckning på tyska med hjälp av så kallade generiska neutra som används i *Mitglied (neutrum)* [sv. *ledamot*] och att alla andra funktionsbeteckningar som på tyska helt enkelt inte kan uttryckas könsneutralt på det sättet, eftersom de tillhör den maskulina eller feminina grammatikaliska genus, att man kunde skriva en liten anmärkning till läsaren i början av arbetsordningen att de olika funktionernas genus inte är kopplat till det biologiska utan det grammatikaliska genus och att man refererar till själva funktionen oberoende om det är en kvinna eller en man. På det sättet behöver man inte göra anpassningar på arbetsordningen så fort det är en kvinna som tar över en mans funktion och vice versa. Det skulle innebära att man iakttar det könsneutrala språket respektive försöker att neutralisera funktionerna. Samtidigt kunde det hjälpa översättarna att spara tid, eftersom de anpassningarna inte behöver göras i lika stor omfattning, och i bästa fall inte behöver göras överhuvudtaget, så fort en positions innehavare ersätts.

Jag valde att inte pröva om konnotationerna av de olika funktionsbeteckningar associeras med samma kön i den svenska och det tyska översättningen, genom att analyserar träffarna ur tabell 5, eftersom det ansågs vara omöjligt att besvara det på ett objektiva sätt. Däremot analyserades vad som pratades om konnotationerna under intervjuernas gång. Man kom fram till att orden som ombudsman eller talman på svenska inte automatiskt associeras med en man och att man även på tyska inte alltid associerar funktioner som slutar på –man med en man. Istället för att vara, som Bertil sade kontraproduktiv, genom att man börjar ladda ord som är könsneutrala med ett kön, kunde man acceptera att det såväl i det svenska som i tyska språket finns funktionsbeteckningar som slutar på –man, men att det som Christian sade, visserligen hade sitt historiska ursprung, men att många idag inte längre tänker på det (se avsnitt 4.2.1 fråga 4).

En annan frågeställning som nämndes i avsnitt 2.2 var hur mycket makt en översättare har och hur mycket han kan påverka en översättning, eller enligt som Newmark skriver "rätta till" (se avsnitt 2.2.) texten. I vilken omfattning det sker är visserligen beroende av varje enskilda översättare. Det kan dock resoneras att översättarna på Europaparlamentet är professionella och att översättarna därmed inte skulle försöka att uttrycka deras privata syn i översättningen. Det anknyter till von Flotows (1997:24) slutsats (se avsnitt 2.2) att översättarna för det mesta inte låter deras personliga åsikter påverka deras arbete. När det gäller könsneutralt språk, så finns det så klart rekommendationer om hur man ska översätta könsneutralt, dock inga riktlinjer. Det tyder på att översättarna har möjligheten att avgöra själva i vilken utsträckning de väljer att skriva könsneutralt och i vilken grad de gör det. Sedan finns det visserligen många interna oskrivna regler om hur man översätter enskilda ord och funktioner som man lär sig under tiden man arbetar på Europaparlamentet och som är svårt att få tillgång till, som utomstående, respektive som en praktikant då man bara får en begränsad insyn i översättarens arbete.

Vad gäller kulturella skillnader i översättningsetiken, en fråga som togs upp i avsnitt 2.2, verkar det som det inte finns en större skillnad svenskar och tyskar emellan. Det anses inte finnas en skillnad i deras översättningsetik baserade på deras kultur, utan att det visserligen finns större skillnader mellan enskilda översättare, oberoende av deras kulturella bakgrund. Hur mycket utrymme den enskilda översättaren har för att anpassa texten enligt sina egna föreställningar besvarades i avsnitt 4.2.2. Det visade sig att översättaren ser sig som en slags servicefunktion men att de samtidigt har möjligheten att göra egna anpassningar. I vilken utsträckning det är möjligt beror dock på typ av dokument och förmodligen på översättaren själv.

En till kategori som valdes att undersökas ur von Flotows indelning om "gender awareness" (von Flotow 1997;14), se avsnitt 2.2, gällde språkpolitiken. Att översättarna kan påverka meningsskapandet bevisades genom att själva rekommendationshäftet av Europaparlamentet fick uppmärksamhet i medierna. Men häftet påverkade inte bara medierna utan fick också uppmärksamhet av översättarna i

Europaparlamentet, till vilken rekommendationshäftet skrevs för. Att översättarna kan påverka varandra visade sig genom att en av översättarna som intervjuades, visade sig vara en av författarna till själva rekommendationshäftet. Genom intervjuer och baserat på egna erfarenheter konstaterades att översättarna på Europaparlamentet kan påverka varandra. Det visade sig framförallt vid den svenska översättningsenheten då jag som intervjuare fick känslan av att det finns en bra stämning i enheten och att man diskuterar språkliga frågor med varandra, bland annat könsneutralt språk. Den tyska översättaren som visade sig vara en av författarna verkar vara en central person på den tyska enheten. Han berättade om sina kollegor samt om vilka råd han kan ge dem ifall de behövde det. Detta tyder på att han är en sorts förmedlare och kontaktperson inte bara för könsneutrala och terminologiska frågor på tyska enheten, utan mycket mera.

Metoden som används för att undersöka arbetsordningen kan anses som ett bra val. Det hittades många träffar med exempel på könsneutrala, respektive könsmarkerande pronomen och funktionsbeteckningar. Det enda som kan anses som en nackdel är att alla sökorden var på svenska, då detta ledde till att träffar på omskrivningar och utelämnanden var mycket enklare att hitta på tyska men nästan omöjliga att hitta på svenska. Det förekom ett flertal gånger på tyska men bara en gång på svenska (se avsnitt 4.1.1 och tabell 2). Det anses dock inte som en nackdel eftersom det är mycket enklare att hitta träffar på svenska än det är på tyska, framförallt då *er* eller *sie* [sv. han eller hon] inte finns med i arbetsordningen och att såväl *er* inte bara syftar på en man, utan på ett maskulint substantiv, samtidigt som *sie* inte bara syftar på feminina funktionsbeteckningar utan också till substantiven i plural. Träffen på tyska hade därmed inte blivit lika givande, då de flesta yrkesbeteckningar och pronomen inte hade haft någon koppling till könsneutralt språk. Att det ytterligare analyserades om den *höga representanten* angående adjektivböjningen och vad som kunde ligga bakom att man valde att markera funktionsbeteckningen såväl på tyska som på svenska med femininum, visade sig vara ett bra och väldigt konkret exempel på vad översättaren måste tänka på när den översätter funktionsbeteckningar.

Den kvalitativa intervjuformen visade sig optimal för denna undersökning, vilket visade sig genom att jag inte bara fick svar på mina frågor utan också insyn i ytterligare viktiga aspekter om könsneutral översättning. (Se avsnitt 4.2.2). Under själva intervjun fick jag ändra på följderna av frågorna, eftersom jag frågade intervjupersonerna om det fanns regler som de tänker på när de översätter. Det visade sig dock att, trots att alla visste om rekommendationshäftena kunde de flesta inte spontant redogöra för reglerna. Detta ledde till att jag tog fram häftet och frågade om de hade sett häftet, för att kunna påminna dem om de olika rekommendationerna som nämndes i häftet. Vidare fick jag anpassa frågorna när jag intervjuade David, eftersom han visade sig vara en av författarna till rekommendationshäftena. Frågan om hur viktigt han själv tyckte att könsneutralt språk är och vad han tyckte om rekommendationerna, var därmed inte lika lämplig som den var för de andra översättarna. Jag valde dock att ställa frågorna för att kunna jämföra svaren från alla översättarna, även om de inte var lika rimliga i just det fallet. Han skojade till och med om det och sade att det nog är en fråga som andra måste besvara. Sammanfattningsvis kan man säga att alla intervjuer gick bra och att det var en ganska avslappnad stämning, vilket visserligen berodde på att jag hade varit på båda enheterna förut och till och med jobbat på tyska enheten, vilket gjorde det lättare för mig att anpassa mig till omgivningen.

6. Sammanfattning

I den här uppsatsen undersöktes hur man översätter könsneutralt på Europaparlamentet. För att kunna göra det, redogjordes för vad genus och könsneutralt språk är, vilken roll genus spelar i översättningen, vilka olika genusaspekter som är viktiga för de språken som undersöktes, tyska och svenska, samt terminologiska aspekter som ansågs vara viktigt för det här arbetet. I kapitel 2 presenterades den teoretiska bakgrunden som framförallt byggde på Jobin, Thüne och Leonardi, Simon och von Flotow, och deras syn på genus och genusaspekten i översättningen. I kapitel 3 redogjordes för material och metod som baserar på interna dokument av Europaparlamentet, närmare bestämt ett av de viktigaste dokumenten, Europaparlamentets arbetsordning, rekommendationshäftet som skrevs om könsneutralt språk i Europaparlamentet samt fyra intervjuer som genomfördes med två tyska och två svenska översättare vid Europaparlamentet i Luxemburg.

Resultaten av den kvalitativa och kvantitativa undersökningen visade att inte alla rekommendationer som beskrivs i häftet om könsneutralt språk faktiskt används utan att översättarna undviker att ersätta huvudorden med substantivering, medan plural och passiv-form verkar vara de mest omtyckta alternativa omskrivningar i såväl tyska som svenska. Upprepning av huvudorden förekommer mycket oftare på svenska än på tyska, vilket kan bero på att det, enligt översättaren Christian, inte riktigt löser ett problem på tyska, då det bara fungerar när huvudordet är könsneutralt. Eftersom genus markeras på olika sätt på tyska och svenska visade det sig att de olika lösningar som undersöktes i analysen är ojämnt fördelade mellan de båda språken.

Att genus kan uttryckas i det bestämda adjektivets böjning på svenska undersöktes med hjälp av funktionen av den höga representanten. Där konstaterades att man valde att översätta funktionen på ett sätt som är könsmarkerande, genom att man valde att skriva *höga* istället av *höge* i tre av fyra fallen på svenska i det undersökta materialet ur arbetsordningen. Även på tyska valde man att markera funktionens genus genom att anpassa funktionens form och skriva *Vizepräsidentin*. Problemet med tyskan är, som också nämndes i rekommendationshäftet på tyska att det i sådana fall som i ordet *Präsident* [sv. president] inte finns ett sätt att göra den könsneutralt, eftersom den tillhör den maskulina grammatikaliska formen och det helt enkelt inte finns en könsneutral beteckning, vilket förmodligen ledde till att man valde att skriva *Vizepräsidentin* i Lady Ashtons fall.

Det är mycket svårare att översätta könsneutralt på tyska än på svenska, eftersom det grammatikaliska systemet delar in substantiven i maskulinum, femininum och neutrum på tyska och bara i utrum och neutrum på svenska. Det är enklare att konstruera könsneutrala funktionsbeteckningar på svenska, men däremot måste man anpassa pronomenet, eftersom det inte automatiskt är könsneutralt. Ett alternativ som användes och rekommenderades är att varken skriva *han* eller *hon*, utan *han eller hon* så att båda könen innefattas. Det visade sig att man i Ändrat av Maria på att man associerar funktionen med funktionens innehavare och kanske till och med omedvetet anpassade pronomen. Allt som allt kan man säga att översättarna försöker, med hjälp av rekommendationerna och deras egen språkkänsla att formulera dokumenten könsneutralt. Hur mycket en översättare kan påverka en översättning också med tanken på könsneutralitet är beroende av den enstaka översättaren, men framförallt på originaltexten, då översättarna är bakbundna till den och eftersom man måste följa mer eller mindre strikta riktlinjerna, beroende på vilken sorts text som översätts.

Det tycks att man, med tanke på hur man faktiskt kan och ska översätta i praktiken, i stort sett lyckades med att översätta könsneutralt på Europaparlamentet. På svenska används i stort sett *han*

eller *hon* och det undviks att skriva *han*. Det verkar som översättarna ibland anpassar pronomenet till funktionens innehavare, till exempel refererade man till *ombudsmannen* med *han* i arbetsordningen. Allt som allt tycks att översättarna anser plural och passiv som ett mycket välkommet alternativ, vilket indikerar att de alternativa lösningarna är praktiska för att översätta könsneutralt till svenska. Ett annat problem som togs upp var att man i fallet av Lady Ashton valde att anpassa det bestämda adjektivet till könet. Fast även det kan tolkas som könsneutralt om man anser att adjektiven bara är i bestämd form och inte anpassas till könet.

Att man inte alltid kan använda könsneutrala funktioner på tyska i praktiken visade sig genom att man inte använder *Binnen-I*. Den så kallade *Binnen-I* används inte i parlamentstexter, vilket bekräftades i intervjun och i själva undersökningen av arbetsordningen. Man valde att inte använda detta alternativ eftersom inte alla parlamentstexter bara är skriftliga utan också muntliga, och alternativet att använda *Binnen-I* visade sig vara opraktiskt på tyska. När man översätter till tyska uppstår andra problem än när man översätter till svenska, på grund av hur språket är uppbyggt. Problemet med tyskan är att en funktion såväl kan vara maskulin, feminin eller neutrum, vilket innebär att man kan associerar en funktion som tillhör det grammatikaliska maskulina könet som manlig, även om det bara syftar till det grammatikaliska könet. Det innebär att tyska kan uppfattas som mindre könsneutral än svenska och att det tyska språket inte kan bli 100% könsneutralt, på grund av hur språket är uppbyggt.

Under intervjuerna blev det tydligt att könsneutralt språk är viktigt och att man använder de olika strategierna som föreslogs i de två rekommendationshäftena. Översättarna använde för det mesta passiv formen, omskrivning och plural. Utelämnande, upprepning av huvudordet och omskrivning ansågs däremot som ett tveksamt alternativ. Att plural förekom mycket oftare på tyska under analysen hänger förmodligen ihop med den så kallade generiska maskulinum i plural, som är ett mycket välkommet och enkelt alternativ för att kunna göra en funktion, som i singular är antingen maskulin, feminin eller neutrum och därmed könsmarkerande, könsneutralt i och med att man sätta funktionen i plural.

Vidare visade sig att vissa funktioner på tyska inte kan uttryckas könsneutralt. Ett exempel är presidentens funktion, då översättarna måste välja mellan *Präsident* [sv. president (maskulin)] och *Präsidentin* [sv. president (feminin)]. Att det fanns en särskild svårighet med presidentens funktionsbeteckning togs också upp i rekommendationshäftet på tyska (*Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament 2009*; utgivare: Europaparlamentet).

Angående konnotationerna, det vill säga om man i det här fallet känslomässig associera ett visst kön med en funktionsbeteckning, visade sig vara svårt att besvara. Intrycket som skapades under intervjuerna är att man i stort sett inte associerar orden som slutar på *-man* som i *talman*, med det biologiska manliga könet utan att det idag inte längre spelar någon större roll. Vidare tycks man bli kontraproduktiv genom att ladda ett ord som var könsneutralt från början med ett kön, genom att man tolka orden som slutar på *-man* som manligt.

Förhoppningsvis kommer man någon gång i framtiden att nå den punkten, som Simon (1996:14) kallar det magiska momentet, där man anser ekvivalensen när det gäller könsneutralt språk som uppnått.

Bibliografi

Primärlitteratur

Europaparlament 2010, November 2010-last update, *Arbetsordningen*. Available:

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?id=56&language=SV> [2011-02-25].

Europaparlament 2010, November 2010-last update, *Geschäftsordnung*. Available:

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?id=56&language=DE> [2011-02-25].

Sekundärlitteratur

Arntz, R. & Picht, H. 1989, *Einführung in die Terminologiearbeit*, Überarb Fassung, Olms, Hildesheim.

BBC. 2009-04-02-last update, *MEPs scorn 'gender neutral' guide*. Available:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7979322.stm> [2011-05-31].

Berger, P.L. & Luckmann, T. 2010, *Kunskapssociologi : hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*, 3 uppl, Wahlström & Widstrand, Stockholm.

Chamberlain, L. 1992, *Gender and the metaphors of translation*. in: Venuti, Lawrence (ed.). *Rethinking translation*. London-New York: Routledge, 57-74

Europaparlament 2009-02-02-last update, *Geschlechtergerechter Sprachgebrauch beim Europäischen Parlament*. Available:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2009/0001/P6_PUB%282009%290001_DE.pdf [2011-02-25]

Europaparlamentet 2009-02-02-last update, *Könsneutralt språk i Europaparlamentet*. Available:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2009/0001/P6_PUB%282009%290001_SV.pdf [2011-02-25]

Europeiska Unionen 2011, Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik. Available:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0009_sv.htm# [2011-03-20].

Jobin, B. 2004a, *Genus im Wandel : Studien zu Genus und Animatizität anhand von Personenbezeichnungen im heutigen Deutsch mit Kontrastierungen zum Schwedischen*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm.

Jobin, B. 2004b, 04/2004-last update, *Svenskan är inte könsneutral*, Språkvård. Available:

<http://www.sprakradet.se/3159> [2011-03-28].

Krag Jacobsen, J. & Nilsson, B. 1993, *Intervju : konsten att lyssna och fråga*, Studentlitteratur, Lund.

Laurén, C., Myking, J., Picht, H., Nuopponen, A. & Puuronen, N. 1997, *Terminologi som vetenskapsgren*, Studentlitteratur, Lund.

Newmark, P. 1991, *About translation*, Multilingual Matters, Clevedon.

Simon, S. 1996, *Gender in translation : cultural identity and the politics of transmission*, Routledge, London.

Suonuuti, H., Hallberg, K. & Terminologacentrum 2004, *Terminologiguiden : en introduktion till terminologiarbete i teori och praktik*, 2 utg edn, Terminologacentrum, Solna.

Thüne, E., Leonardi, S., Bazzanella, C. 2006, *Gender, language and new literacy*, Continuum, London ; New York.

von Flotow, L. 1997, *Translation and gender : Translating in the "Era of Feminism"*, St. Jerome; University of Ottawa Press, Manchester; Ottawa.

von Flotow, L. 2001, *Gender in Translation: The Issues Go on*. Available:

<http://orees.concordia.ca/numero2/essai/Von%20Flotow.html> [2011-04-12].

Appendix

Bilaga 1. Intervjufrågorna

- Fråga 1. Hur viktigt tycker du att könsneutralt språk är?
- Fråga 2. Tycker du att det har lagts mer vikt på att översätta könsneutralt under de sista åren?
- Fråga 3. Finns det regler -om att översätta könsneutralt- som du tänka på när du översätter?
- Fråga 4. Vad tycker du om bestämmelserna om könsneutralt språk? Tycker du att de nya bestämmelserna är ”rimliga” – respektive, tycker du att det har gått för långt?
- Fråga 5. Vill du ge några exempel på terminologi som du har haft svårigheter att översätta.
- Fråga 6. Vad tycker du om de fyra rekommendationerna? Vilken omskrivning använder du mest och varför?

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 - 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet